

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA REVILJA IN GLASILO
SLOMŠKOVE DRUŽBE V LJUBLJANI**

**1936
LETO XXXVII**

7-8

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14. »Stan in dom« ob Tržaski cesti / Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 50 Din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije naročnino in članarino pa upravništvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij »Slovenskega Učitelja« / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Ceč.

Vsebina št. 7.—8.: Apostolat kat. učitelja in učiteljice kot človeka. Anica Lebar. — Iz beležnice. Milena. — Pouk čitanja. Zazula Rafael. — Izdelane kateheze za prvo šolsko leto. I. Kramar. — Sodobna telovadba v luči aktivnosti in koncentracije. Amalija Mandelj. — Teorija in praksa protialkoholnega gibanja v narodni šoli. Alf. Kopriva. — Šolski muzeji pri nas in drugod. Etb. Bojc. — Sodobna vzgoja z ozirom na psihoanalizo in individualno psihoanalizo. Franjo Čiček. — Vzroki razkroja in propadanja družine. Ema Deisinger. — Slomškova izdaja šolskih knjig. Vinko Brumen. — Kulturno-pedagoški pomèn knjige »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«. Prof. A. Klementina. — Slomšek-Pestalozzi. Ema Deisinger. — Sodobni nemški akademik. E. Deisinger. — Šolstvo v sovjetski Rusiji. E. Deisinger. — Iz društva. — Književne vesti. — Beležke. — Razglednik.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073.

Naročnina za list znaša 50 Din, člani »Slomškove družbe« plačajo letno s članarino vred samo 52 Din.

Anica Lebar

Apostolat kat. učitelja in učiteljice kot človeka

(Konec.)

Te zvezde-vodnice nam bodo sijale po stezah in cestah naših vasi, nad zvoniki in šumečimi ulicami naših mest, nad bornimi kočami in bogatimi palačami, nad šolami in delavnicami, nad društvi in zabavami, dokler bo vsakdo izmed nas dostopen za njihov blagodejni vpliv.

Pa nastane za nas drugo vprašanje:

Kako naj vršimo apostolat?

Ali smo že kdaj razmišljali o tem, kako bi vse ono, kar smo v teku svojih let nabrali dobrega, lepega, koristnega, porabili in razdali vsem, ki tega pričakujejo od nas ali smo jim dati dolžni? Tako razmišljanje nam pokaže, kako naj vršimo apostolat.

Z molitvijo v prvi vrsti pričnemo in vršimo svoj apostolat. Moramo pa ta način apostolata tudi prav razumeti! Ne bilo bi prav, če bi se, vršeč naš apostolat, zaprli v tiho cerkev ali samotno kapelico in bi klečali tam ure in ure, svoje dolžnosti pa bi pri tem zanemarjali. — Pravijo, da me, ženske, nagiblremo k temu.

Prav tu se moramo spomniti na tisto »eno potrebno«, ki ga je Gospod pokazal Marti in Mariji. Božjo službo moramo vršiti združeno s službo svoje dolžnosti in se ravnati po starem, a preizkušenem pravilu »Moli in delaj!« Ne samo »moli!«, ampak tudi »delaj!«, ne samo eno, ali drugo, ampak oboje in sicer oboje hkrati. To je mogoče z d o b r i m n a m e n o m. S tem pritegnemo svojemu delu božji blagoslov, delo samo pa dvignemo v božjo službo.

Z bridkostjo ugotavljamo dan za dnem, da je skrajni čas za to, da se mi vsi in vsa sodobna družba končno spremenimo, predrugačimo, spreobrnemo. Saj tako srčno želimo, naj bi se vsesplošna povodenj križev in težav, ki nas tlačijo, izpremenila že vendar enkrat v tiho vdanost in zadovoljnost, naj bi se grozeči valovi čutne in družinske razrvanosti polegli in naj bi zavladala zopet čistost in krščanska morala, naj bi se globoki in motni studenci greha izpremenili v vire prave medsebojne ljubezni. In da se to ne zgodi, je krivo pač to, ker nam manjka idealov in stremjenja po njih. Saj si moramo prav res priznati, da delamo, kakor bi bili ideali in stremjenje za njimi le pravica mladine ob vstopu na življenjsko pot, ko po letih popuščamo v navdušenju, odločnosti, pogumu, značajnosti. In vendar je slej ko prej treba nam vsem prav do sive starosti teh kreposti:

n a v d u š e n j a za vse dobro in lepo, o d l o č n o s t i pri priznanju krščanskih načel, p o g u m a pa posebno tam, kjer gre za razkrinkanje krivih načel. Molčati bi v tem primeru pomenilo strinjati se; molčati zaradi ljubeča miru, ko drugi rušijo katoliška življenjska načela, je z m o t a in z a s l e p l j e n o s t, s t r a h pred ljudmi, ali pa znak, da sami v moč in vrednost krščanskih načel več ne verujemo. Ali ne pomeni tak mir večkrat s m r t n o s p a n j e ?

Nič naj nas ne moti ali plaši, če plavamo proti vodi, a smo si svesti, da delamo prav! Saj je že s k r a j n i č a s, da se katoliški možje in katoliške žene spoznajo po tem, da so d r u g a č n i kot so drugi in druge, da znajo hoditi po pravi poti in se ne dajo zvabiti v drugo smer. Prav takih trdnih, prav usmerjenih, neustrašenih mož in ženâ potrebuje današnja doba.

Zato pa ni dovolj, da je le nekaj takih. Skrbeti moramo, da se število teh množi; vsak dober učitelj in dobra učiteljica m o r a k nam, m o r a v našo družbo! Naš zgled, naša dobrot, prikupljivost v naši družini, vse to jih bo priklenilo k nam, navezalo na nas in naše vrste bodo m o č n e in t r d n e in strnjene in en sam ž i v, g l a s n o g o v o r e č z g l e d t e r t r d n a o p o r a tudi za čas bojev in viharjev.

Da pa bomo taki, je nujno potrebno, da se z otroško vdanostjo oklepamo Cerkve, priznamo njeno avtoriteto v vseh ozirih. Ko svari pred priložnostjo v greh, pred slabim čtivom, ko prepoveduje, svari in opominja, velja to ne samo za otroke, ampak tudi za odrasle in sicer za v s e b r e z i z j e m e. Kdor bi se smatral za varnega pred kvarnimi vplivi, bi ne poznal dogme o izvirnem grehu, bi ne poznal človeka sploh in bi bil silno ošaben; napuh pa hodi pred padcem.

P a k j e n a j v r š i m o a p o s t o l a t ?

V lastnem srcu moramo začeti! In ne prej nehati, dokler s temeljito samovzgojo ne izvežbamo volje tako trdno, da nas bo v vsakem slučaju vodila do pravih dejanj, do neustrašenega katoliškega življenja in udeještvovanja. Vemo pa prav dobro, da to ni delo enega dne in tudi ne lahko. Vemo, da smo to delo nadaljevali v dobi našega študija, da pa nas v tem oziru oblikuje tudi družba in življenje. Od nas je torej odvisno, ali si izbiramo družbo, ki nas pri tem našem delu pospešuje ali ovira in zato tudi odgovornost za to pada na nas same. Apostolat pa zahteva od nas, da smo pripravljeni izvršiti k a t o l i š k i ž i v l j e n j s k i p r o g r a m, kakor to Bog od nas zahteva. Vedeti pa moramo, da ta program obsega vse dogodke vsakdanjega privatnega, pa tudi javnega, gospodarskega, socialnega in političnega življenja. Spoznati pa moramo tudi pravilnost, lepoto in potrebo tega programa, da se ga oklenemo z vso dušo in si upamo za svoje katoliško prepričanje tudi javno nastopiti in nismo katoličani le med štirimi stenami svojega doma, ampak tudi izven doma in v javnosti.

S tem smo prenesli svoje apostolsko udeještvovanje že daleč izven sebe in svojega doma, pa najsi bi ta naš dom tudi potreboval našega apostolata. Saj ni izključeno, da je tudi med nami marsikje tako, da pravični

in krivični prebivajo pod eno streho, da eni molijo, ko drugi kolnejo, da je domača hči dobra, pobožna in čista, sin pa ponočnjak, kvartač, pijanec, zapeljivec. Vsaka nedelja je v taki hiši vzrok razdvojenosti; vsaka velika noč loči duhove. Ali je čudno, če sta v taki hiši medsebojna ljubezen in mir že davno pokopana? — T u je naš prostor, da vršimo apostolsko delo! Ne samozavestno trkanje na prsi, da smo boljši kot drugi, ampak d o b r o t a in m i l i n a, ki spremljata naše življenje po resnično katoliških načelih, bo osvojila srca, utrdila zrahljane vezi ljubezni in privedla srca naših najbližjih tja, kjer jih Bog hoče imeti.

Pa posega naše apostolsko delo istočasno tudi še v širše kroge izven doma: v sosesčino in okolico; vršimo ga pa prav na isti način: od osebe do osebe, od duše do duše, od srca do srca, največ pa s svojim zgledom.

Vemo pa, da nastane velika nevarnost za nas same, če se tudi samo malo odtujimo katoliškim načelom, pa bodisi samo v modi, ali samo v čtivu, ali v mali brezbriznosti. Sodobna površnost v verskih, načelnih ozirih, ki se košati po vseh stanovih in kar na svojo pest in na račun novih socialnih in etičnih pojmov, ki si jih svet ostvarja, izpreminja načela in načelnost, se sili tudi v naše vrste. Je tudi neka moderna sentimentalnost med ljudmi, pretirana strpnost, ki večkrat slabo imenuje dobro, ki slabo opravičuje in izgovarja. — Z a d n j i č a s j e, da se katoličani zavemo, da je ona mlačna sredina med pozitivnim in negativnim pogubonosna za nas vse. A l i — a l i j e zdaj na vrsti! Ali katoličan v vsem, ali pa se ni treba bahati s tem imenom! Mislim, da je prišel zdaj čas, da se v s i k a t o l i č a n i — tudi me ženske nismo izvzete — pokažemo, kdo smo, da nas javnost vidi in prične računati z nami. N i h č e ne sme dvomiti o nas, kakšne barve smo in kateri stranki pripadamo. Tista stranka bo smela računati z nami in bo imela naše zaupanje, ki bo znala čuvati in braniti naše najsvetejše: s v. v e r o, C e r k e v, s v e t o s t d r u ž i n e i n z a k o n a, k a t o l i š k i z n a č a j n a š e š o l e, s v o b o d o v e s t i i n n a č e l n e g a u d e j s t v o v a n j a. Mislim, da se nam ne bo težko orientirati!

Za vršitev katoliškega programa, ki ga kot katoličani moramo vršiti, pa so nam nujne in potrebne prenekater lastnosti, od katerih si pokličemo v spomin eno ali drugo! Z a v e d n o s t j e prva to je zavest in prepričanje, da smo od katoliškega programa dolžni storiti kar in kolikor največ moremo. Č u t d o l ž n o s t i napram katoličanstvu bi to tudi lahko imenovali. Ker pa je katoličanstvo nekaj vesoljnega, splošnega, vidimo takoj drugo važno lastnost: s o c i a l n o č u s t v o v a n j e, socialna miselnost, po kateri spoznamo, da smo vsi ljudje odvisni drug od drugega in zato tudi soodgovorni za vse, kar se dobrega ali slabega dogaja v družbi. V ta namen pa potrebujemo k r i t i č n e g a p o g l e d a v a s e i n v s v o j o o k o l i c o, kot tretjo važno lastnost. Ta nam pomaga vselej ob pravem trenutku spoznati, kaj nam j e p r a v t e d a j t r e b a s t o r i t i. Seveda pa je pri vršitvi katoliškega programa nujno potrebna p o ž r t v o v a l n a n e s e b i č n o s t, saj nam to delo ne prinaša osebnih koristi, vsaj vidnih ne in bi s tem tudi

izgubilo vso svojo vrednost. Vršimo ga pač zato radi in z vnemo, ker nam to narekuje naša vest in naše katoliško prepričanje. To in tako delo pa zahteva od nas mnogo potrpljenja in uvidevnosti, ker se nam večkrat takoj ne posreči in ga moramo vedno iznova pričeti. Zelo važna pa je še ena lastnost, namreč zvestoba v delu za katoliški program.

Z delom na našem katoliškem programu pa delamo tudi na tem, da pridejo resnica, pravica in ljubezen zopet do veljave, kar pomeni isto, kot pomagati reševati vseh vrst krize sedanjega časa.

Za to in še mnogovrstno delo, ki bo izrastlo iz vsakdanjih potreb, pa rabi sedanja doba, bolj kot kdaj katera druga značajnih mož in ženâ. To so oni možje in žene, na katere se država in Cerkev lahko zanese. Ti možje in žene niso glede verskih in moralnih načel prav nič odvisni od svoje oklice. Pred seboj imajo po katoliških načelih jasno začrtano pot, katere se drže, pa naj pride karkoli. Pokonci, naravnost in brez ozira na desno in levo hodijo po oni poti, ki so jo spoznali za pravo k onim ciljem, ki so edino pravi.

Katoliška načela, krepak značaj in pota brez ovinkov, pa četudi so večkrat samotna, to troje je bistveni znak katoliških mož in ženâ od danes in morebiti še mnogo bolj od jutri. Tudi mi katoliški učitelji in učiteljice spadamo, moramo spadati k tem možem in ženam, ki življenje spoznajo, ga dopolnijo in obvladajo. Življenje dopolniti pa pomeni toliko, kot izvršiti svojo dolžnost.

V tem oziru pa stoji vsakdo izmed nas na tistem mestu v življenju, kamor ga je Bog določil.

Nobeno mesto ne sme biti prazno!

Milena

Iz beležnice

(Dalje.)

Starši

Po njih nadležnosti jih delim po spolu, tako da se kar oddahnem, kadar stopi v razred oče. Z njimi se »baranta« vobče laže. So malce boječi z učiteljico in blebečejo mnogo manj od žensk. Računam z njihovo zmožnostjo »umevanja«: — vi, ki gotovo znate brati! — in včasih pridemo prav do soglasne prisrčnosti.

Ta možak, velik in močan, n. pr. če bi hotel priti do rezkega dvo govora (stavim, da se je sinoči pobahal ženi), bi me lahko s pestjo vrgel na tla, pa je pri vratih okoren in neroden in me poslušâ. Počasi izuščâ »ma, ecco, gia«, ki prav nič ne pridejo v poštev ter rajši navsezadnje seže v žep po že pripravljen denar. Res je, da mi šteje novce z veliko, mastno, žuljavo roko v mojo, kot da bi me bogatil in mi diha v obraz smrad vina in tobaka. Toda zdaj sem že vajena kakor žuljava koža in sem dala slovo občutljivosti.

Očetje navadno toli preudarjajo kaj mi imajo reči, da v onem trenutku skoraj pozabijo na svoje otroke, zaradi katerih so prišli. Skoraj nikdar ne

pokažejo trohice ljubezni in ko odhajajo se niti ne ozro na sinka v učilnici. Moram jaz ujemati dolg pogled malčkov, ki jih spremlja skoraj do ceste. Zadostuje ta pogled in me prepriča, da je tej pozabi vzrok le boječnost, nevednost. Vem, da se ljubijo z isto ljubeznijo, če jim v tem trenutku sledi drobno, ubogo srcece.

Strašno klepetave pa so matere. Razburjajo se, rote, pritožujejo, jokajo, češ da so se morale spreti s taščo, da so kupile otroku za šolo čevlje, da so morale prositi »gospodarja« stare knjige, ki praviš sedaj ti, gospa učiteljica, da ni več dobra. (Kratka, napeta borba da vpišem še to ime med ubožne, da dobi knjigo, in pa bojazen, da ne znam morda zbirati med pravimi reveži in navideznimi, med boječimi in predrznimi, diskretno obzirnimi in neustrežnimi . . . in sem končno obtožena grafične pristranosti.)

Imam potem še obligatne lekcije, ki mi jih ni mogoče preprečiti, moram jih pa uveljavno priznati. Čujem od te ženske, ki mi bo lahko dala vpisno vsoto za sinka šele drugi mesec, vso zgodbo in potek o letošnjem slabem pridelku tobaka, jajc. Končno razvežejo vozal robca in mi poštevajo pripravljene novce. Kakšna jih vzame naravnost iz nedrija, tako naravno kot daje prsi dojenčku. Ostane z odprto jopico in govori, govori kot da bi bilo vse to bolj važno od malenkostnega zapetja modrordeče pika-stega nedrca.

Potem ze zanimajo za otroke, zaključujoč s tolikim priporočilom, naj jih »nabrišem močno«, da bi sedajle, toli pretevene, imela že same, perfektne idijote. In so podedovani aforizmi, ki jim je absolutno nemogoče oporekati: »Če ga boš tepla, se bo bolje učil.«

Kljub vsem tem in drugim pretečim vzpodbudam k učenju se otrok ne zgane na svojem mestu.

In potem, glas matere, njene solze, njeno dolgo dopovedovanje, so mu kakor star in sladek vzdih, ki mu lahko vedno zaupa.

P i s m o

Včasih pridejo k meni, da jim spišem pismo. Delo, ki ne spada v moje učiteljevanje, toda kako naj odrečem.

Ker je urnik temu poslu skoraj vedno med opoldanskim odmorom, se zgodi dostikrat, da medtem ko prigrizujem svoj kosec dvojnotrdega kruha, izgubim še tisto malce teka, poslušajoč domače gorje in zakonske skrivnosti.

Pomilujejo me: »Spij jajce!« Prinaša mi par jajc in če jih ne bi sprejela bi lahko mislile, da jim nočem napraviti usluge in spisati pisma, ali pa da ne napišem vsega, kar hočejo. Zaupajo mi, seveda; toda rajši še potrde zaupnost z jajci. Končno je zaslužek sijajen, tembolj ker je delo lahko.

Znam že na pamet obvezno besedoslovje, ki noče izprememb; napraviti jih na lastno pest je nevarnost nezadovoljitve. Nikakor ne smem končati na kratko, kajti cela, dolga naštevna vrsta in specifikacija družinskih in vseh sorodniških pozdravov mora biti popolna.

Pred dnevi je prišla ženica in me vprašala, če sem jaz »ta nemška« učiteljica; pod predpasnikom je skrivala zmečkan in masten list z razlitim črnolom.

Pred tremi ali štirimi leti je hodila hči k meni v šolo in mati je bila ena najnevednejših in lenih ter sva se sporekli vsako toliko časa. Zrla me je nekam nezaupno in boječe, spominjajoč se morda minulih nasprotstev, in se bala morda, da bi ji ne hotela napisati pisma starejšemu sinu, ki je pri vojakih in kdo ve, če ga ne pošljejo v Afriko.

Navadna družinska poročila in tisto običajno zatrdilo »mi se imamo po navadi, kakor upamo o tebi«, ter priporočilo: »sporoči nam kam pojdeš in kdaj.« —

Toda malo pred tem »kam pojdeš« sem ji morala razlagati, da tam doli v Vzhodni Afriki vlada isti naš kralj, isti duce. In tista nerealna zemlja se je neverjetno konkretizirala, je postala Italija in se čudovito približala, kajti nihče v družini in izven nje si ni prevzel še naloge, da bi ji to razložil, ne mož ne večji otroci, ki »bero časopise«. Ostala je v senci, temi tiste velike nevednosti, ki je še večala njeno osamljenost.

Začnem z dolgim seznamom pozdravov: ... mnogo pozdravov od tvojega brata Petra, od tvoje sestre Ane, od tvoje tete Roze, ... Tudi boter Mario te pozdravlja ...

Kaj še? Pišem po narekbi dalje in sedaj bi bilo zaključiti po obrazcu: ... »mного pozdravov od mene, ki sem tvoja ljubeča mati.«

Toda sedaj naj napišem še nekaj tvojemu sinu, ki bo šel morda tako daleč. Še nekaj mu pristavim, kar je bolj tvojega, kar imaš že vedno v srcu, a ne znaš in ne bi znala nikdar povedati. Pišem nadaljnjih nekaj minut, odkrivam in izlivam tvoje zaprto materinsko srce, nadaljujoč v tistem slogu, skrajno domačem in mirnem, ki ve o kuhinji, dimu, črnem in toplem kruhu. In končno: »Priporočam te Madoni, da te mi vrne zdravega. Privijem te na srce in te blagoslavljam.«

Poslušaj me kot da ne bi razumela dobro, ne bi umela nič več. Potem vzklikne: »Tako si napisala? Prav tako? ... Povej mi še enkrat, kako!«

Sedaj joka uboga, srečna: »Da, gospa, da gospa, tako je prav, tako si dobro rekla!«

Kasno je. Vtakne list v nedra, na prsi in vleče za seboj opetnike. Toda na cesti jih sname, da teče laže, da prebrzi tistih nekaj kilometrov pod solncem in dojde čimprej na postajo, da odide s »prvim vlakom« pismo toli lepo, ki je bilo kakor njen vzklik matere. (Dalje.)

Zazula Rafael

Pouk čitanja

I.

Ker je zadeva novih učnih knjig še vedno aktualna, mislim, da ne bo odveč, ako s to razpravo pomnožim že itak obsežno literaturo o pouku čitanja. Glavni nagib za to mi daje večletna praksa tega poučevanja v

dokaj težkih razmerah, ker sem v razredu vedno imel dva oddelka z do 70 otroki.

Prav to pa, kako vršiti pouk v nižjeorganiziranih šolah in ga kolikor največ možno prilagoditi novodobnim zahtevam domorodnosti in učne koncentracije, se v objavljenih razmerah premalo upošteva.

Zavedam se, da bo marsikaj, kar bom zapisal, naletelo na odpor; upam pa tudi, da bo ta ali oni predlog našel usvojitev. Naše izpopolnjevanje v metodi se vrši le na ta način, da vsi po svojih močeh doprinašamo pridobljena izkustva v javni pretres, kjer se potem loči zrno od plevela.

Glavna načela za pouk čitanja so mi bila:

1. pouk čitanja bodi primeren otroški duševnosti;
2. obravnava glasu bodi taka, da nudi osnove, ki iz njih logično sledi oblika črke;
3. pouk čitanja bodi domoroden;
4. pouk čitanja mora nuditi možnost koncentracije z ostalimi predmeti;
5. upoštevati mora načelo učenčeve aktivnosti.

Izmed navedenih smernic se v praksi najmanj izvaja druga, deloma zato, ker teža načela niso upoštevala stara berila in ga tudi novo Fleretovo berilo ne upošteva v zadostni meri. Jasno pa je, da se mora učitelj potruditi, da upostavi med glasom in njeega grafičnim znamenjem neko povezanost. Kakor v drugih predmetih tako moramo — in to še prav posebno pri početnem pouku čitanja — stremeti za tem, da po možnosti premostimo vse miselne skoke ter najdemo sredstva in načine, da je vse, kar otroku podajamo, logično zgrajeno in po danih možnostih otroškemu umovanju primerno utemeljeno. Če slednji pogoj izpade, potem otrok sprejema le pasivno in učilnica mu postane več ali manj mučilnica. Odstraniti pasivnost in jo nadomestiti z učenčevo aktivnostjo pa je eno glavnih stremeljenj nove šole.

Zelo potrebno je, otroku vsako novo črko podati tako, da razume, zakaj jo čita tako in ne drugače. Podavanje glasu mora biti tako, da pri dobri uspelosti otroci zmorejo sami določiti obliko črke za novi glas. Seveda je ta cilj maksimalen, običajni uspeh obravnave glasu pa mora biti vsaj ta, da je otroku čitanje črke jasno in umljivo.

Za obravnavo črk ni mogoče postaviti obče veljavnih primerov, kajti pouk čitanja mora biti v tesni povezanosti z otrokovim življenjem. Na deželi bo torej pouk čitanja precej drugačen od onega na mestni šoli. V razredu, kjer morda 90% otrok še ni videlo vlaka, vlak nikakor ne more služiti za podavanje glasu u, še manj pa na črko u kot je to uporabljeno v Karel Widrovi »Prvi čitanki«. Prav tako pa tudi ne more vlak služiti za izhodišče za obravnavo glasu in znamenja H, kot ima to Zmažo Bergant v knjigi Elementarni razred. Težko je meni, še težje bo otroku, ustvariti zvezo med vlakom in črko H. So primeri, ki so zelo dobri za mestne šole, a brez vrednosti za podeželske in če je začetek z veliko abecedo umesten, je morda umesten na mestnih šolah, na podeželskih ne. Zelo potrebno bi torej bilo prirediti dvojna prva berila, ena naj bodo prirejena za podeželske,

druge pa za mestne šole. Brez tega je vse govorjenje in pisanje o domorodnosti pouka brez stvarnih možnosti. V mestnih šolah se mora že v čitanki elementarnega razreda jasno odražati trgovsko industrijski značaj okolja, na deželi pa naj v pouku prevladujejo gozd, travnik, živali.

Le na ta način moremo zadostiti načelu domorodnosti in istočasno ustvariti možnost, da se v kar največji meri uveljavi tudi v elem. razredu načelo koncentracije in strnjenosti pouka.

V elementarnem razredu ima glavno in vodilno vlogo učni jezik, ki tako tvori stožer vsemu ostalemu pouku. Prav to pa je morda tudi razlog, da se pouku čitanja v poslednjih letih posveča toliko zanimanja. Pouk v čitanju (kot delu jezikovnega pouka) je treba tako izoblikovati, da dobi čim močnejše vezi z ostalimi panogami jezikovnega pouka in tudi strnjenost z ostalimi predmeti.

Koncentracijo izvajamo vedno le z ozirom na dani okoliš in dane potrebe; to je nujno že radi domorodnosti pouka, deloma pa potrebno, da dobi koncentracija pouka določeno usmerjenost in potrebno omejitvev.

Tako sta načeli domorodnosti in koncentracije tesno združeni in toliko močni, da dajeta karakteristiko razrednemu delu in nujno vodita do tipiziranja podeželske in mestne šole ter oblikujeta bistvenost našega narodnega šolstva.

Samodelavnost, delavnost, aktivnost učenca ni le ročno udejstvovanje, ampak celotno doživljanje pouka, ki pa seveda zdaj v večji meri zaposluje fizično, drugič pa duševno aktivnost učenca. Menjava se le razmerje obeh dejavnosti, saj so pri najpreprostejšem ročnem delu zaposlene tudi duševne moči. Pouk čitanja pa je tak, da v prvi vrsti terja duševno aktivnost otroka in šele v drugi vrsti tudi ročno udejstvovanje.

Vzbujanje učenčeve duševne aktivnosti pa je nedvomno prvenstvena naloga šole, in pouk čitanja mora biti tak, da budi in neguje ter krepi speče sile otrokove duše. Zato mora biti pouk čitanja primeren otroški duševnosti. Otroška duša sprejema in ohranja le to, kar je v območju resničnih ali vsaj možnih otrokovih doživetij. Če otroku, posebno novincu, podavamo nekaj, kar zanj nima nobene važnosti in mu je morda celo povsem tuje, potem naletimo na odpor. Otrok sprejema le po sili in učitelj mora neprestano uporabljati svojo oblast, da to pasivnost prevladi. Življenje v razredu poteka v mučni borbi med učenci in učiteljem. Učenčeva aktivnost pri čitalnem pouku se vzbuja in jači, ako poučevanje temelji na duševnosti otrok ter učitelj vzbujene sile krepi v toliki meri, da same iz sebe silijo v aktivnost. Ročno udejstvovanje, ki obstoji v risanju, izrezavanju in modeliranju črk, je podrejenega pomena in služi bolj izobrazbi ročnosti in čutil ter utrditvi snovi kot pa načelu učenčeve aktivnosti. Nedvomno pa je seveda, da tako udejstvovanje tudi indirektno krepi duševne sile ter dviga in izpopolnjuje otrokovo aktivnost. Začetkoma sem omenil, da sem se odločil k objavi te razprave, ker sem v večletni praksi svoj način poučevanja v čitanju spoznal za dober. Prav iz isteга

razloga si dovoljujem povedati svoje naziranje glede tega, ali naj začenjamo z veliko ali malo abecedo.

Ko sem prvič poučeval prvi razred, so otroci imeli Karel Widrove čitanke. Ta okoliščina je že sama po sebi odločila, da sem moral začeti z malimi črkami. Danes, ko Widrovih čitank ni več, rabim Majcenovo, ki ima sicer mnogo hib, toda prepričal sem se, da je čitanka zelo podrejena pomena. Pozneje je izšla že omenjena Bregantova knjiga o elementarnem razredu, ki daje prednost veliki abecedi. Na strani 61 navaja 18 primerov, toda še med temi 18 primeri za črke C, D, G, J, L, M, S in U ni nobene zveze med obravnavo glasu in črko samo. Bil sem zadovoljen, da sem dal prvenstvo mali abecedi. Zakaj?

Ko sem iskal primere, ki bi iz njih mogel izvajati glasove in njihova znamenja, sem se uveril, da mi je to možno doseči pri skoro vseh malih črkah, pri velikih pa je to bilo nemogoče celo tovarišu Bregantu. Ta razlog pa daje prednosti malih črk toliko veljavo, da vsi drugi razlogi (vsaj za delo na nižjeorgan. podeželskih šolah) zgubijo svoj pomen. Je pa tudi brez drugega dosti enostavnejše in naravnejše, da pustimo iz malih črk rasti velike, kot pa, da velike nerodno demontiramo v male. Črke: i, u, o, v, c, č, t, z, ž, l, s, š, h, k, p, g, f in j se samo povečajo, pa imamo velike, mali e in mali a prav tako, le da obenem svoje okrogle mladostne oblike raztegnete v daljše in ravne, n, m, r in b se prav tako povečajo in le malo izpremene in le pri črki D ni možno pokazati izpeljave od male črke do velike, ako se ne zatečemo na pomoč k luni, ki v naraščanju, ko torej postaja velika, kaže lok velikega D, ko pa pojema pa lok malega d, kar pa je seveda tolmačenje, ki ne spada v 1. razred in nima pomena.

Ker sem že parkrat omenil potrebo povezanosti med obravnavo glasu in njega znamenjem, bom tu navedel primer za obravnavo črke f, ker je ta primer posebno jasen in značilen. Ako moram vzeti črko f, tedaj se v stvarnem pouku pogovarjamo o razsvetljavi, nevarnosti ognja, o ravnanju z lučjo itd., pri računstvu pa o ceni sveč, petroleja itd., kar ustvarja strnjenost v pouku. Naj omenim ob tej priliki, da bi nove čitanke nujno morale imeti povsem nov razred, tako bi za obravnavo črke f bila najprikladnejša doba krog Vseh svetih, ko imajo vsi otroci dosti opraviti s svečami ter bi se v tem času obravnavi glasu in črke f pridružilo risanje grobov in bi se tudi v telovadbi, deklamaciji in petju lahko izvedla popolna strnjenost s čitalnim in risalnim poukom, ki bi zajela tudi pouk iz verouka in vsebovala obilico vzgojnih momentov.

Za obravnavo črke f prinesem v razred svečo, v sredi okrašeno s trakom. Pred razredom prižgem svečo. Sveča gori z lepim, pokončnim plamenom. Nato pokličem učenca za učencem iz klopi in vsakemu naročim, naj v svečo prav polagoma piha. Plamen se vsakikrat nagne. Ko so vsi doživeli veselje upihavanja sveče, narišem svečo z upognjenim plamenom in trakom v sredini na tablo in vprašam, kaj mislijo, kako bi najbolje čitali črko take oblike. Odgovor je jasen. Črko čitamo za f, saj je ta glas sleherni proizvajal pri pihanju sveče. Še nekaj pihanja radi veselja,

vsi hkrati naj pihajo iz klopi v svečo, ki jo držim pred razredom. To je napenjanja! Borih 23 minut, ki so odmerjene direktnemu pouku 1. oddelka, je pri kraju. Ko direktno poučujem drugi oddelek, tedaj prvi riše črko f. Učitelj, ki je tako srečen, da ima samo eno šolsko leto, zdaj lahko nadzoruje risanje črke, ali pa že vadi vezave s samoglasniki. Iz malega f v 2. polovici leta prav lahko izvedem veliki F. Mala sveča ima majhen trak, majhen plamen, pri veliki sveči je vse to večje. Kakšen bo torej veliki f? Imel bo daljše in zato tudi ravnejše črke, torej F.

Drugi problem, ki povzroča nesoglasja in tudi še ni dokončno rešen je, ali naj se istočasno s tiskano abecedo uči tudi pisana. Gotovo je ta problem najbolj važen na podeželskih šolah, kajti tu starši želijo, da otrok kmalu zna pokazati tudi svoje pisne zmožnosti in uspehe. Sicer v tem oziru ni nujno imeti obzir do želja staršev, vendar je to dobro. Metodično važno pa se mi zdi v tem primeru to, da nikakor ne kaže trgati na kose tega, kar samo po sebi tvori nerazdružno enoto. Govorimo obširno in obilno o koncentraciji in strnjjenosti pouka, istočasno pa nasilno trgamo najtesnejše stvarne enote kot so ravno pisane in tiskane črke! Glede trdnosti te enotnosti ne obstoji noben dvom, ker se vsaka mala pisana črka loči od velike le po tem, da pisana črka dobiva spredaj in zadaj črtice, ki služijo vezanju črk. Bistvene razlike med eno in drugo ni. Zakaj naj torej v šolo uvajamo nekaj, kar nima nobene utemeljitve ne v stvari sami in ne v razvoju stvari. Morda samo na ljubo tujini in v podcenjevanje prednikov? Iz navpičnega i nastane poševni i čim pisalni material dopušča hitrejše upodabljanje. Čim pa pisanje postane tako hitro, da se pero ali svinčnik več ne odstavlja, nastanejo oziroma so nastale zveze med posameznimi črkami. Iz i nastane i, prav tako kakor iz e najprej e, nato pa l, kar velja brez sleherne izjeme za vse črke. f pišemo čez 3 vrste, da ta podaljšek nekako utemeljim in otroško objasnim, prinesem za to priliko v šolo svečo na svečniku. Svečnik je spodnji podaljšek, pri vseh drugih črkah pa zadostuje opozorilo, da pisana črka potrebuje spredaj in zadaj črtico v svrhu medsebojne vezave črk pri pisanju.

Prav tako nebstveno se velika tiskana črka loči od pisane, zato je edino umestno učiti tiskano in pisano črko istočasno in sicer v 1. polletju male, v drugem pa velike črke. Widrova čitanka je imela poleg drugih napak torej tudi to, da so bile na prvem mestu pisane, na drugem pa tiskane črke, kar pa seveda ne brani, da poučujem v pravilnejšem redu.

(Dalje.)

I. Kramar

Izdelane kateheze za prvo šolsko leto

22. Marijino oznanjenje

(Dalje.)

Dragi otroci, slišali ste, da je Bog obljubil Adamu in Evi Odrešenika. Ni ga takoj dal, ampak samo rekel je, da ga bo poslal. Če vam starši kaj obljubijo, vam ne dajo takoj, ampak šele pozneje. Tako je tukaj Bog poslal Odrešenika še le čez več tisoč let, potem ko ga je bil obljubil. Odre-

šenik se imenuje Jezus Kristus, ki je edini sin nebeškega Očeta. Kako se je to zgodilo? Otroci, le pazljivo poslušajte! V mestu Nazaretu je živela prečista Devica Marija. Njeni starši so bili sv. Joahim in sv. Ana. Svojo hčerko Marijo so dali že zelo zgodaj v Jeruzalemski tempelj na dobro vzgojo. Bila je sicer uboga, toda pobožna in sveta. Že v Jeruzalemskemu templju je Bogu obljubila vedno devištvo. Pripovedoval sem vam že, da ni imela izvirnega greha. Pa tudi sama ni storila niti najmanjšega greha. Zato jo je Bog zelo rad imel ter je hotel, da naj bo mati Jezusova. Nekega dne je v svoji hišici pobožno molila. Kar v hipu je bila sobica razsvetljena. Pri zaprtih durih pa stopi notri angel Gabrijel, poslan od Boga, ter jo pozdravi s sledečimi besedami: »Zdrava Marija, milosti polna, Gospod je s teboj, blagoslovljena si med ženami!« Ko je Marija ta pozdrav slišala, se je prestrašila. Angel ji je pa rekel: »Ne boj se, Marija, zakaj milost si našla pri Bogu. Glej, spočela boš in rodila sina, ki mu daj ime Jezus. Ta bo velik in sin Najvišjega.« Marija je rekla: »Kako se bo to zgodilo?« Angel je odgovoril: »Sveti Duh bo prišel nad te in moč Najvišjega te bo obsenčila. Zato bo dete, ki bi rojeno iz tebe, Sin božji.« Marija je rekla: »Glej, dekla sem Gospodova, zgodi se mi naj po tvoji besedi!« Tedaj je Marija postala Mati božja.

Angel Gabrijel se je pozneje prikazal tudi sv. Jožefu ter mu je naročil: »Ne boj se k sebi vzeti Marije. Sv. Duh je prišel nad njo ter bo rodila sina. Imenuj njegovo ime Jezus!« Jožef je bil svet mož, zato je hitro storil, kar mu je bil angel naročil. Vzel je Marijo k sebi. Angelov pozdrav »Zdrava Marija« ste že večkrat slišali. Molite ga doma, v šoli in v cerkvi. Sam Bog je naročil angelu Gabrijelu, kako naj Marijo pozdravi. Vsako leto se spominjamo 25. marca tega veselega dogodka. Pravimo mu »Marijino oznanenje.«

V začetku adventa katehet naveže na izvirni greh in njega posledke obljubo Odrašenika v raj. Po podavanju in razlagi pokaže biblično sliko o Marijinem oznanjenju. Pri besedi »blagoslovljena« naglas ni točno določen, ampak se naglaša po krajevni navadi. Tako trdita slavista Miklošič in Ramovš.

23. Marijino obiskanje

Ko je Marija postala Mati božja, je šla obiskat svojo teto Elizabeto. Ko je stopila v hišo, je svojo teto pozdravila. Ko je teta Elizabeta slišala Marijin pozdrav, je bila napolnjena s sv. Duhom ter je z velikim glasom rekla Mariji: »Blagoslovljena si med ženami in blagoslovljen je sad tvojega telesa!« Tudi ta pozdrav vsak dan molimo. Marijino obiskanje vsako leto obhajamo 2. julija. Ker teta Elizabeta takrat še ni vedela, kako bo Sinu božjemu ime, je pa pozneje sv. Cerkev pristavila: »Jezus, sveta Marija . . .«

Katehet pokaže biblično sliko o Marijinem obiskanju.

24. Zdrava Marija

Zdrava Marija ima tri dele. Prvi del je govoril angel Gabrijel, drugi del je govorila teta Elizabeta, tretji del je pristavila sv. Cerkev. Zdrava

Marija je molitev iz nebes. »Blagoslovljena si med ženami« so zadnje besede angela Gabrijela in prve besede tete Elizabete, torej iste besede, zato jih samo enkrat govorimo. Ime »Jezus« pristavimo na koncu drugega dela, ker mi že vemo, kako je božjemu Sinu ime, teta Elizabeta pa še ni vedela. Kako se torej moli Zdrava Marija? Kdo še zna? Torej vsi znate, pa vsi skupaj molimo.

25. Angelovo pozdravljanje

Če postavimo pred pravi angelov pozdrav pogovor angela Gabrijela z Marijo v treh delih, dobimo molitev, ki se imenuje angelovo pozdravljanje ali angelsko česčenje, ki ga molimo zjutraj, opoldne in zvečer, ko zvoni. Moli se tako: 1. Angel Gospodov je oznanil Mariji in spočela je od sv. Duha, Zdrava Marija . . . 2. Glej, dekla sem Gospodova, zgodi se mi po tvoji besedi, Zdrava Marija . . . 3. In Beseda je meso postala in je med nami prebivala, Zdrava Marija . . . Kdo zna že sam? Polagoma boste vsi znali. Le radi molite, kadar zvoni!

Katehet pojasni neznane besede in pojme, kolikor je za prvence potrebno in primerno. To mu ne bo težko, ker je vsak katehet dobro podkovan v teologiji in filozofiji. Razume se, da otrokom ne bo govoril učeno, ampak se bo ponižal do otrok ter jim govoril otroško preprosto. Sedaj bo imel že dokaj snovi za redovanje. Redoval bo pač nepristransko in ne predobro, ker pri prvencih ne more še doznati, kako se bodo razvijali v bodoče. Prav slabih redov naj tudi ne daje. Zlata sreda.

26. Janez Krstnik se rodi

Angel Gabrijel je Mariji povedal, da bo tudi njena teta Elizabeta sina dobila. In dobila ga je. Imenuje se Janez Krstnik. Tega dogodka je bila Marija zelo vesela. Zato je šla svojo teto obiskat, kakor sem vam že povedal. Marija je ostala pri svoji teti Elizabeti nekako tri mesece. Potem se je vrnila v Nazaret.

27. Jezus Kristus se rodi

Ko so se časi dopolnili, je prišel Jezus na svet. Rodil pa se ni v Nazaretu, kjer je bila Marija doma, ampak v Betlehemu, kakor je bilo po preroku napovedano. Kako je to prišlo? Zdaj lepo poslušajte! Vladal je takrat cesar Avgust. Hotel je vedeti, koliko ljudi ima v svojem cesarstvu. Zato je ukazal, da naj vsak pride v svoje mesto ter se da popisati. Svoje mesto je imenoval vsak tisto, v katerem se je rodil, ali pa kjer so se rodili njegovi predniki. Jožef in Marija sta šla v Betlehem, v Davidovo mesto, ker sta bila Davidovega rodu. V mesto sta prišla pozno zvečer. Ker je bilo v mestu že vse polno tujcev, ki so prišli k popisovanju, nista dobila prenočišča. Na prostem pa tudi nista mogla ponoči ostati, ker so tudi v tistih krajih o Božiču noči hladne. Zato sta šla iz mesta Betlehema ter našla zunaj mesta hlev, kamor so hodili betlehemski pastirji ob slabem

vremenu s svojo živino pod streho. V ta hlev sta šla Jožef in Marija. In glejte, o polnoči je bil Jezus rojen. Marija je božje Dete v plenice povila in v jasli na slamo položila. Nato sta Jožef in Marija pokleknila in Jezusa kot pravega Boga molila. Živinica pa je prišla v hlevček ter dihala v Dete, da ga ni zeblo.

28. Pastirji pri jaslicah

Dragi otroci, Dete, ki je bilo rojeno v Betlehemu, je obljubljeni Odrešenik. Njegova mati je Marija, njegov oče je nebeški Oče. Saj je rekel angel Gabrijel Mariji: »Sveti Duh bo prišel nad te, in Dete, ki ga boš rodila, bo Sin božji.« Sveti Jožef je bil samo Jezusov rednik.

Prva sta torej Jezusa molila Marija in sv. Jožef, ker je jima Bog po angelu najprej razodel, da je Dete pravi Bog, Sin božji, ki je postal človek. Jezus je torej Bog in človek skupaj. Prišli so pa božje Dete moliti tudi betlehemske pastirci, ki so čuli pri svojih čredah. Blizu Betlehema so namreč veliki pašniki. Ker tam pozimi ni tako mrzlo, kakor pri nas, pasejo tudi pozimi. Bogati niso bili ti pastirji, bili pa so dobri in pobožni. Zato jih je Bog rad imel ter jim je ponoči poslal angela. Nastala je velika svetloba. Groza jih je bilo te svetlobe ponoči. Angel jim je pa rekel: »Ne bojte se, oznanim vam veliko veselje. Danes je v mestu Davidovem rojen Zveličar, ki je Kristus Gospod. In to vam bodi znamenje: »Našli boste Dete, v plenice povito in v jasli položeno.« Betlehemske pastirci so angelu verjeli ter so šli in so našli, kakor jim je bil angel oznanil. Padli so na kolena ter božje Dete molili. Potem je prišlo veliko angelov ter so peli lepo pesem: »Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem, ki so blage volje.« To je bila prva božična pesem. Mašnik jo moli ali poje pri sv. maši. Imenuje se z latinsko besedo »gloria«. Jezusovo rojstvo vsako leto obhajamo o Božiču 25. decembra. Noč, v kateri se je Jezus rodil, imenujemo sveto noč, večer pa sveti večer, dan sveti dan. Vso noč gori luč v krščanskih hišah.

O polnoči je sv. maša, ker je Marija o polnoči rodila Jezusa. O Božiču sme mašnik brati tri sv. maše. V cerkvi in doma napravljajo jaslice. Prve jaslice je napravil sv. Frančišek Asiški leta 1223. v nekem gozdu. Otroci, napravite doma lepe jaslice v čast božjemu Detetu ter pobožno molite pri njih sveti rožni venec in litanije Matere božje! Tudi božično drevesce je znano. Spominja drevesa spoznanja dobrega in hudega v sredi raja. Dokler Adam in Eva nista grešila, sta bila srečna ter sta imela vsega dovolj. Zato više na drevesu jabolka, pecivo in druga darila. Spominja nas pa tudi lesa sv. križa, na katerem je Sin božji umrl ter nam izgubljeni raj zopet odprl. Zato so na vejicah tudi lučke. Vendar so jaslice bolj pomenljive, ker nas spominjajo resničnega dogodka, da je bil Jezus ob rojstvu položen v revne jaslice zaradi nas. Zato pa revščina ni sramota, ampak Bogu posebno všeč, ker je bil sam Sin božji rojen v največji revščini in je ostal reven celo svoje življenje, do smrti, do smrti na križu. Torej otroci, o božičnih praznikih bodite pridni, pobožno molite doma in

v cerkvi! Radi prepevajate lepe božične pesmi! Kdor poje sveto pesem, ta lepo moli. Kdo zna kakšno božičnico?

29. Novo leto ali Obrezovanje Gospodovo

Osmi dan po Božiču obhajamo Novo leto ali Obrezovanje Gospodovo. Ta praznik nas spominja, da so dali božjemu Detetu ime Jezus, kakor je bil angel že pred rojstvom naročil. To ime je sveto, ker je ime Sina božjega. Zato lepo pozdravljajte: »Hvaljen Jezus!«

Katehet pokaže biblično sliko o Jezusovem rojstvu. Razlagal bo predstojeci nauk ravno pred božičnimi prazniki, da jih otroci bolj pojmujejo. Lahko pripomni, da je en del jaslic, oziroma leseni drog shranjen v stekleni skrinjici v cerkvi Marije Snežne v Rimu pri stranskem oltarju, ki se imenuje »pri jaslicah«.

30. Modri pri jaslicah

Najprej so za Jezusovo rojstvo zvedeli betlehemiški pastirci ter so Jezusa molili kot zastopniki judovskega ljudstva. Bili so sicer revni, a bili so pobožni. Zato jih je Bog odlikoval, da so prvi zvedeli za Jezusovo rojstvo. Bog ne gleda na bogastvo tega sveta, ampak na ponižno in pobožno srce.

Jezusa pa so prišli molit tudi bogati in imenitni sv. trije Kralji ali Modri iz jutrove dežele kot zastopniki paganov. Jezus je namreč prišel na svet ne samo za Jude, ampak tudi za pagane ali nevernike. Jezus je Odrešenik vsega sveta. Betlehemiškemu pastircem je angel oznanil Jezusovo rojstvo, Modrim pa je zvezda oznanila njegovo rojstvo. To je bilo prerokovano že v stari zavezi, Num. 25, 17. Od Boga razsvetljeni so šli Modri za to zvezdo ter prišli v Jeruzalem, glavno mesto judejsko. Tu se jim je zvezda skrila. Šli so h kralju Herodu, češ, kralj bo že vedel, kje je rojen Odrešenik. Vprašali so ga: »Kje je rojen kralj judovski? Videli smo njegovo zvezdo na Jutrovem ter smo ga prišli molit.« Ko je kralj Herod to slišal, se je prestrašil. Sklical je velike duhovne in pismarje ter jih je izpraševal, kje bi moral Kristus rojen biti. Veliki duhovni in pismarji so našli v sv. pismu stare zaveze zapisano, da bi moral Kristus rojen biti v Bellehemu in prav ob tem času. Nato Herod skrivaj pokliče Modre k sebi ter jih izprašuje, kdaj se jim je zvezda prikazala. Potem jih pošlje v Betlehem, rekoč: »Pojdite in skrbno povprašujte po Detetu. In ko ga najdete, pridite mi povedat, da ga pojdem tudi jaz molit.« Herod pa ni govoril resnice. Bil je pagan, nevernik, ki ni poznal pravega Boga in njegovega Sina Jezusa Kristusa.

Herodu je bilo le za čast in bogastvo. Zato je mislil Jezusa umoriti, češ, ko bo Jezus zrastel, bo on kralj in ne jaz. Modri so šli proti Betlehemu. Zvezda se jim je zopet prikazala ter šla pred njimi, dokler ni obstala nad krajem, kjer je bilo Dete. Šli so notri ter našli Marijo, Dete in sv. Jožefa. Poklekli so pred Dete ter ga molili. Pa niso prišli praznih rok. Prinesli so božjemu Detetu darila: zlata, kadila in mire. Praznik sv. treh Kraljev obhajamo 6. januarja. Otroci, darujte Jezusu svoje srce!

V prvem šolskem letu ne more katehet ravno v tem primeru govoriti kronološko, po časovnem redu dogodkov, ker otroci pri tej starosti in pri tem znanju ne morejo še razumeti svete zgodovine. Govoriti bi namreč moral o prihodu Modrih šele po Darovanju Gospodovem. Ampek katehet opozori malčke v prvem šolskem letu predvsem na molitev, katero so dolžni narodi božjemu Detetu. Tako pa ostane tudi v trdni zvezi z božičnimi prazniki. Pojasni otrokom, kaj pomenijo darila sv. treh Kraljev in pokaže tozadevno biblično sliko.

(Dalje.)

Nauki in zgledi

Dolga je pot po naukih, kratka in učinkovita po zgledih.

Seneca Ep. 6.

Amalija Mandelj — učiteljica telovadbe

Sodobna telovadba v luči aktivnosti in koncentracije

I.

Z zakonom o narodnih šolah se odslej že vrši pouk po načelih koncentracije, kar je umevno, da se vsi učni predmeti izvajajo po principu delavnosti v strnjen pouk. Vsa dosedanja pedagoška in didaktična načela, ki temeljijo na delovni šoli in strnjem pouku, so kaj kmalu preokrenila ves pouk in vzgojo v drugo smer, ter reformirala posamezne učne predmete v neko enotnost z vsem šolskim delovanjem. Opustil se je takozvani mehanizem, sistematika, stilizacija in prisiljenost, a na njih mesto stopa enotna vzgoja, ki je možna zajeti celega človeka — vzgoja duše, r a z u m — in vzgoja telesa — z d r a v j e, torej neločljiva, vezana ena z drugo, kar je tudi povsem naravno, ako upoštevamo otrokove potrebe, želje in zmožnosti za razvoj njegovih prirodnih sil, to je veselja in zanimanja, razpoloženja in doživetja, gibanja in igre, socialnega čuta in značaja do one smeri, ki jo zahteva potreba in korist posameznega življenja. Iz tega jasno sledi, da mora tudi telesna vzgoja v šoli način svojega pouka harmonično z drugimi predmeti znatno spremeniti in se prilagoditi vsem onim potrebam, ki jih stavijo moderna vzgojna načela o samodelavnosti in skupni vzgoji kot cilj strnjenejšega pouka. Telesna vzgoja oziroma telovadba se kaže v novodobni šoli v tako predrugačeni obliki od nekdanje in sedaj — da mora ta kontrast doumeti le oni, ki je časovno zasledoval ves razvoj tega predmeta, ki je bil omalovaževan kot balast za ostalo delo v šoli itd., a danes lahko rečemo, da je prepotreben pripomoček k splošnemu učnemu in vzgojnemu uspehu. Metodičen način šolske telesne vzgoje v pretekli dobi ni bil ravno preveč vabljiv otrokom, saj namesto razvedrila in zadostnega gibanja ter počitka od duševne utrujenosti je bila mladina vklenjena v strogo disciplino in pozornost ter mehanično izvajanje tvorb in gibov, za kar otrok v splošnem ni imel smisla ne razumevanja, še manj pa onega zadoščenja, ki ga je pričakovala otroška duševnost in telesni gibalni nagon. Res je dr. Tyršev sestav filozofsko premišljen in dosedaj najboljši in ga

tudi narodna šola po zakonu mora uporabljati, vendar ni s tem mišljeno, da se mora učitelj pri telovadbi držati sistematike¹, marveč poskuša iz tega vsa fiziološka, biološka in metodična načela, da doseže skladnost pouka ostalih predmetov. Zato nastane vprašanje o načinu sedanje telovadbe.

V nižjih razredih spada telesna vzgoja h kompleksu drugih predmetov in jo razredni učitelj proučava na podlagi začetnega in stvarnega pouka, po pesmicah in pravljicah, z govorom, glasom, številom, delom, da tako nastanejo one posnemalne vaje, ko otrok z gibanjem izraža vse svoje doživetje v obliki kretenj, ki pa morajo biti primerne njegovi duševni stopnji in telesni zmožnosti, ker šele potem dosežemo pravi uspeh. Rekli bi lahko, da je v prvih razredih telesna vzgoja le nekaka uporaba vsega tega, česar se otrok uči tamkajšnjim lokalnim in časovnim razmeram primerno. Gotovo ima razredni učitelj v tem pogledu največ svobode glede izvajanja telesnih vaj, kar mu pripomore še njegova domišljija, da si uredi ono delavnost otrok in koncentracijo pouka, ki pride samo v posameznih enotah v poštev, kot prava logična zveza za vodilno misel. Upoštovati pa moramo pri vseh teh vajah razvoj in razgibanost celega telesa ter veselo razpoloženje v igrah. Uro za uro ponavljajoči se gibi a iz različnega vidika otroku ne bodo kratili veselja, saj je njegovo doživetje usmerjeno popolnoma v drugačnem smislu in drugi ideji, osobito še, če je vsa razgibanost harmonično zvezana s kakim primernim napevom in se tako mladina veselo igraje privzgoji k ritmičnemu čutu. Bilo bi nadalje vsako dokazovanje odveč, ker nas že zdrav razum uči, da je telesna vzgoja oni faktor, ki v prvi vrsti oblikuje značaje — saj nam otroka pokaže v luči vseh prirojenih in pridobljenih slabosti ravno v onem naravnem gibanju, kjer ima učitelj telovadbe kot pravi opazovalec jasne smernice, kako nadaljevati z vzgojo značaja in telesa. Ljubezen do bližnjega, pomoč, usmiljenje, enakovrednost in dobrota naj bodo duhovni principi za dosego glavnega smotra »zdravja«. Da, le zdrav človek se veseli življenja, zato bodi naša telesna vzgoja smerjena po načelih: od značaja k zdravju, iz dogodkov narave v razvojno zgodovino življenja. To bodi nam telesnim vzgojiteljem geslo kako poučevati sodobno telovadbo, da dosežemo aktivnost in koncentracijo, ker le zdravje in življenje naj tvorita obseg vsega učnega gradiva.

Ko pa preidemo na srednji in višji stopnji v metodično telovadbo, seveda odgovarjajočo po vladajočih okoliščinah, tudi ne smemo prezreti priložnostnega pouka, ki se naj istotako vnese iz zdravega duha v zdravo telo — to je v gibanju sploh — ali na prostem oziroma na izletih, kakor je pač potrebno in možno n. pr. kot vaje sluha in vida, vaje opazovanja in orientacije kot podlaga redovnih vaj v zvezi z zemljepisnimi opisi. V svrhu moralne in nacionalne vzgoje za utrjevanje junaških pesnitev ter narodne zgodovine ob spominu raznih narodnih borcev, za ljubezen do države, naroda ter kralja bodo vedno služili tudi pri telovadbi v prvi

¹ Primerjaj knjigo: Bajzelj »Vesele ure«, telesna vzgoja na osnovnih šolah.

vrsti kot sestava za telovadne enote v obliki enotne državljanske vzgoje, a domorodni čut bodo poživele globoko zaokrožene alegorično simbolične slike s petjem ali recitacijo. Vendar nimamo na tej stopnji v vidiku le omenjenega, temveč zopet telesni razvoj, vežbe, ki naj izpopolnjujejo pravilno rast telesa, higijeno, pravilno jezikovno izražanje z uvajanjem v telovadno terminologijo, količinsko in geometrično izražanje v govoru, pisavi in narisku, čut do estetičnih sestavnih delov, tvorb in rajanja. Sploh bodi na srednji in višji stopnji narodne šole usmerjena vsa telovadba iz življenja sedanosti v življenje bodočnosti, torej priprava posameznika za samostojno življenjsko borbo, ki bo znala prenašati vse težave in bridkosti, saj življenje narave ter ves razmah in razvoj bodočnosti je ona igra, ki zahteva celega, močnega človeka. Ta igra življenja je vedno resna, zato bodi mladina pripravljena na ta prehod — ki ga mora telovadba upoštevati, da se izogne raznim nesrečam, pri poklicnem delu, na lastnem zdravju, pri prometu itd. in si s tem zadobi ono voljo in prisotnost, okretnost in borbenost, ki dičijo poštenega človeka. Važnega pomena, ki ga telovadni učitelj ne sme in ne more prezreti, je individualna psihologija, ki naj jo skuša vsak vzgojitelj predvsem upoštevati na živem objektu, še bolje v živem pismenem izražanju dotičnega učenca. Iz tega nastane spisovna naloga, ki nam bodi kažipot, kaj rado mlado telo dela, giblje, doživlja, si želi in česa se veseli. V mislih na vse to mora iti učitelj telovadbe pri svojem predmetu vedno naprej v pravcu enotne vzgoje ter koncentracije pouka z ostalimi predmeti, saj iz skupnega fundamenta bomo zgradili stavbo — človeka značaja. Če po teh načelih poučujemo telovadbo, smo popolnoma zadostili zakonu o narodnih šolah glede koncentracije, pa tudi sokolski način je in ostane v svoji polni veljavi in izpeljavi glede načina vaj brez orodja — z orodjem in na njem seveda le po uporabi prilike kot telovadne enote. Take gimnastične vežbe so porok za dobro razpoloženje, zadostno telesno razgibanost, bodrilo slabičem ter za splošno zadovoljstvo, ker se pri telovadbi preide z že znane snovi pri drugih predmetih v pravo aktivno delovanje in splošno utrjevanje one vodilne misli, ki je na programu dotične časovne obravnave. Neverjetno, igraje se mladina priuči taktu, ritmiki, eksaktnemu izvajanju raznih gibov, pazljivosti na pravilno držo in stoji telesa, za štetje pri vajah, asistenco, uravnava vrste, na telovadni red in snažo ter sploh smisel za samostojno delo.

Res, naše življenje ima mnogo upravičenih, bistveno ločenih zahtev, ki se pa vse odražajo v eni sami luči: služiti Bogu, kralju, državi, narodu, domovini, bližnjemu ter sebi, v eni harmoniji, v strnjnosti in povezanosti vsega, kar prinaša potek življenjske sile posameznika, družine, naroda. Jasno je torej načrtan pedagoški in metodični program razrednika, kakor tudi strokovnega učitelja, ker le v vzajemnem delu ter spretni domiselnosti enega in drugega bosta dosegla ono delavnost in koncentracijo, ki je uzakonjena za sodobni pouk in telesno vzgojo mladega naraščaja.

(Dalje.)

Teorija in praksa protialkoholnega gibanja v narodni šoli

(Dalje.)

Razen tega porazno vplivajo na razvoj protialkoholne misli razna nepovoljna dejstva, kakor n. pr. to, da je vino cenejše nego malinovec ali pokalica, da so oblastno dognali marsikje v brezalkoholnih pijačah nedovoljene primesi, barvila, sladkanje s saharinom, da se obdavčijo brezalkoholne pijače previsoko, da se dovoljujejo manj potrebni vinotoči i. t. d. Samo dva primera: Starši gredo z deco v okolico mesta na izlet. Vročina. Žeja. Posedimo v vinotoču! Vino liter 3 Din. Sijajno! Imenitno vino! Pristno! Božansko, kajne, stara! Otroci skačejo okoli. Pet jih je. Počasi priteče zdaj ta, zdaj oni: Ata žejen, mama žejen! Imate kaj pijače za otroke? Pokalico! Prinesite! Pokalica, steklenica — pol litra — 2:50 Din. Otroci pijejo, da je veselje. Ateju je neprijetno. Obrne se proti ženi: To nama pride dražje ko vino! Na, Tonček, malo vina! Ne bo ti škodilo, le pij! Otroci, razposajeni, omoteni že od razigranosti okolice, saj se kar tre meščanov s svojimi družinami pred vinotočem, pozabijo na obljube v šoli. Mala Nadica se še brani. Toda oče sili. Kmalu pije vsevprek vino. V poznih večernih urah se ziblje vsa družina proti mestu, vinjena, prekomerno glasna. Ata slabo! Mama, zaspana! Nič ne škodi, če se ti želodec osnaži! Saj boš lahko spala, jutri itak nimaš šole!

Druga slika: V Halozah. Viničarska bajta. Mama lačen! Mama lačen! Mati obupana lomi roke: Jezus, Marija, saj vesta, da nimamo drobtine pri hiši! Prinese jima vina iz kleti: Pijta ta čas! Zvečer se ata vrne, prinesel bo kruha in moke s Polanskega.

Taka dejstva povzročajo, da jih mnogo klone, da zapuščajo vrste protialkoholnih propagatorjev in se omeje le na lastno osebo, morda še na lastno družino. Ob takih zabavljicah in prizorih ne vedo primernege odgovora, ne prave pomoči, ker so premalo vsestransko poučeni in premalo prizanesljivi, izkušeni, ter prestrezajo slične zabavljice nad protialkoholnim pokretom z neprimernimi odgovori, razburjeni, brez takta. Posebno alkoholno vprašanje je treba reševati z velikim socialnim čutenjem, z upoštevanjem razmer, s potržljivostjo in neuklonljivo vztrajnostjo. Temeljit pouk o škodljivosti alkohola pa mora postati za ves narod pravi očenaš.

Upoštevati pa je pri protialkoholnem gibanju še dejstvo, da se ne da doseči uspehov samo s kako splošno navdušeno pisano brošuro za starejše ali pa za mladino. Praksa v vzgoji k treznosti je vselej drugačna, nego jo včasih celo najboljša teorija predvideva. Teorija daje lahko obče norme treznostnega gibanja sploh. Praksa uvrščuje te norme po okoliščinah. Treznostna akcija v vinorodnih krajih bo vendar čisto drugačna ko v krajih, kjer vinska trta ne uspeva. Drugačna zopet v Halozah nego v Slovenskih goricah, drugačna na Dolenjskem nego na Pohorju ali v Po-

savju. Različnejša bo ta propaganda v moštnih krajih od krajev, kjer ni sadja. Drugačno bo protialkoholno delo v mestih, drugačno v trgih in kompaktnějšíh vaseh, nego v industrijskih krajih in v raztresenih naselbinah. Število gostiln, poštenost ali nepoštenost gostilničarjev, gospodarska stiska in konjunktura, izobrazba, običaji in značaj ljudi, vse to je treba jemati v račun, ne glede na to, da je mnogokje treba individualnega postopka, pravega misijonarjenja. Tudi tu velja, da je več vredno rešiti propasti v alkoholu enega človeka, enega družinskega očeta in s tem njegovo družino, nego napisati še toliko razprav o zmernosti.

Razen tega je pri nas navada tudi v tem vprašanju, da se prepiramo, kdo ima tu prvo besedo pri propagandi. Vsi. Vsak po svojih močeh. Kako je to, če jemlje kdo tako gibanje v zakup, smo lahko najnazornejše videli iz pokreta v U. S. A. Kakor hitro vtakne mamon svoje kremplje vmes, je gibanje obsojeno na shiranje ali zlorabo.

Napačno bi zato bilo voditi treznostno akcijo čisto izolirano od ostalih gospodarskih, kulturnih, verskih, socialnih, humanih, pedagoških, nacionalnih, političnih i. dr. pokretov. Saj je vendar protialkoholno gibanje del slehernega gibanja za materialno, duhovno in srčno obnovo in oplemenitenje ljudstva. Ne le to. Treznostni pokret mora postati najelementarnejša stran našega izvenšolskega udejstvovanja. Kajti le trezen človek bo koristen član družine, društev, naroda in države, bo pomagal tem edinicam do ugleda in blagostanja. Treznost je predpogoj srčne, duhovne in materialne kulture. V treznosti je zavednost, vztrajnost, zanesljivost. Nezmernosti pa ne moreš nikdar zaupati, je labilna, neznačajna, nezaupljiva; kajti kdor svoji lastni volji ne zaupa, najboljšemu sočloveku ne bo zaupal in rad bližnjega po svojem značaju sodi; nezmernost vodi v malodušnost, strahopetnost, ovaduštvo, v zlobo, nevero in obup. Vzdržen in zmeren človek je vselej uvideven, sprejemljiv za pametne nasvete, »zaupa v samega sebe, v Boga in v dobre ljudi« — kakor je svetoval nekoč Masaryk deputaciji otrok P. R. K. — Tak človek bo tudi moško vzdržal pravično, objektivno kritiko in priznal ter popravil svojo zmoto. Vztrajnejše bo brzdal vse svoje, tudi najsilnejše nagone in imel vselej toliko moči, da se bo dvignil, ako ga v trenutkih nadvladajo. Neprestano bo čuječ, borben. Saj naš jugoslovanski in slovenski narod posebej bolj ko kdaj potrebuje trezne ljudi in ne izalkoholiziranih živcev in mozgov, ki ne dovoljujejo nobene trezne presoje položaja. Danes je treba železnih živcev, alkohol pa naše živce, že itak vznemirjene vsak dan od omotične brzine in pretresov raznih svetovnih dogodkov in žalostnih pojavov doma, še bolj zrahljava, odpornost srca slabi, rahlja moč volje, brez katere ni zmage.

Jasno je torej, da bo abstinent v vseh položajih življenja prej zmagal nego alkoholik. Isto velja tudi za ves narod.

Zato bi morali starši, vzgojitelji, oblasti in vsi, ki jim je za zdravo, doraščajočo in bodočo generacijo, zahtevati vselej in povsod prohibicijo za mladino v dobi, ko dorašča. Vsako pardoniranje in spregledanje se mora izključiti in z vsemi vzgojnimi sredstvi odpraviti. (Dalje.)

Etbin Bojc

Šolski muzeji pri nas in drugod

(Dalje.)

Sledi naj v naslednjem še osnoven načrt za takratni ljubljanski šolski muzej, razdeljen po skupinah:³

I. skupina: Pedagoško-literarni proizvodi. 1. Dela in razprave o pedagogiki, in sicer: a) občno vzgojeslovje, b) dušeslovje, c) zgodovina vzgoje, č) šol. zakonodajstvo, d) šol. zdra vstvo. — 2. Dela in razprave o didaktiki: občno, podrobno ukoslovje, nazorni nauk, čitanje, računstvo, realije. — 3. Učne in pomožne knjige: abecedniki, berila, knjige. — 4. Mladinski spisi (teoretični-praktični del). — 5. Periodični spisi: strokovni listi, učiteljski koledarji, šematizmi in ročni katalogi. — 6. Godba in petje: pesmarice, pevske šole, šolske, narodne in cerkvene skladbe. Muzejni katalog s številko, naslovom del in razprav, ime pisatelja, založnika ali izdajatelja, vrednost, opazka.

II. skupina: Leposlovni in dr. proizvodi.

III. skupina: Metodiško-tehnični proizvodi (učila): 1. učila za otroške vrtce (predmeti, modeli in podobe za nazorni nauk, pletarska dela, šivalna dela, omarice za stavljanje, modelirska dela, igrače). — 2. učila za I. razred: podobe in predmeti za nazorni pouk, čitalni in računski stroji, table, pisalno orodje in zvezki. — 3. učila za srednjo stopnjo: predmeti in podobe za nazorni nauk, čitalni in nazorni pripomočki za domoznanstvo, učila za risanje in lepopis. — 4. učila za višjo stopnjo (meščanske šole): modeli in podobe za nazorni nauk, aparati, oprave, predloge, karte, načrti, table, stojala itd. za računstvo, pisanje, zemljepis, zgodovino, prirodopis in prirodosl., kemijo, telovadbo, godbo, deška in deklška roč. dela, kmetijstvo itd. — 5. učila za nadaljevalne tečaje, za obrtne šole, nadaljevalnice in obrtne strokovne šole: modeli, podobe za nazorni nauk, predloge. — 6. učila za učiteljsišča: predmeti, in podobe za nazorni nauk, aparati, karte, podobe, za psihologijo i. dr. predmete ter roč. dela. — IV. Vzorni šolarski izdelki (lepopis, slovniki, spisi, risarski, roč. dela. — V. Učne knjige, ki so se rabile po slovenskih šolah. VI. Učne knjige, ki se danes rabijo (knjižotržci). VII. Učila, šolska in pomožna, mlad. spisi, šol. potrebščine (trgovci, obrtniki). — VIII. Telovadno orodje in igrače. — IX. Šol. klopi i. dr. šol. orodje. — X. Slike, načrti, modeli šolskih poslopij, dvorišč, vrtov i. pr. — XI. Kronika najvažnejših dogodkov glede na slovensko učiteljstvo in šole. Zapiska glede historičnega razvoja slov. in istrsko-hrv. šol, ki se nahajajo v starih šol. zapiskih in arhivih; opisi, slike in črteži raznih sedanjih in starejših šol. običajev; delovanje zaslužnih učiteljev. — XII. Spominske knjige, v katere se zabeležujejo važnejši dogodki in delovanje »Zaveze« i. dr. sloven. in istrsko-hrv. učiteljskih društev.

Tudi po »Spominskem spisu«, ki ga je uredil g. ravnatelj L. Jelenc ob petindvajsetletnici Zaveze avstr. jugosl. učit. društev l. 1913. posnemam,

³ Glej »Popotnik« 1898!

da se je misel, osnovati slovenski šol. muzej, pojavila na IX. glavni skupščini Zaveze v Celju dne 4. avg. 1897, kjer je govoril g. Jakob Dimnik o pomenu in važnosti šolskih muzejev ter priporočal, da naj ustanovi Zveza šolski muzej slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva v Ljubljani) v proslavo 50letnega vladanja cesarja Franca Jožefa I.). Tej pobudi je sledil praktičen predlog, naj prispeva vsako včlanjeno učit. društvo po 20 K ter 10 K letno zanj, prav tako pa se je treba obrniti za to na občine in naučno ministerstvo ter na deželne zборе. Sestavila so se primerna pravila in 20. februarja 1898 je bil objavljen že tudi poziv na vse slovensko in istrsko-hrvatsko učiteljstvo, da začne pošiljati v ta namen pripravljene predmete, in še poseben poziv na razne tvrdke. Otvoritev je bila določena na 2. avgusta 1898 ob 9 dop. v I. mestni deški ljudski šoli v Komenskega ulici. Kot omenja poročilo v tem spisu, so bili razstavljeni predmeti »krasni in velepomembni in v tako mnogobrojnem številu, da se tega nismo nadejali nikdar; zastopane so bile vse stroke na šolskem polju«. Ustanovni stroški so znašali 2092 K, zbralo pa se je 4060 K. Vendar muzej še ni imel nikakršne oprave, ne lastnih prostorov. Zato se je moral seliti ob pričetku šolskega leta iz I. deš. šole v dve majhni sobici v Prešernovi ulici (danes gostilna Košak). Zaradi najemnine pa so prosili za sobo v II. mestni deški šoli na Cozovi cesti mestno občino. Komaj pa je g. Franc Gärtner uredil zbirke, je prišel ukaz, da je treba čez noč izprazniti sobo. Selil se je šol. muzej spet v I. mestno šolo do preklica, potem pa celo na ljubljanski Grad. Leta 1910. pa, ko si je Učiteljska tiskarna sezidala lastne prostore, se je preselil v tiskarniške kleti. Zbirke so pri petkratni opisani selitvi mnogo trpele in nekaj jih je bilo popolnoma uničenih. Zato se je po sklepu Zveze muzej opustil. Vzrok propada tega šolskega muzeja je torej »edino ta, ker mu ni mogla Zveza vzdrževati lastnih primernih prostorov«. Nekaj šolskih zbirk je pripadlo stalni razstavi učil na I. mestni šoli (o kateri se sedaj malo ali nič ne sliši), nekaj pa tržaškimi šolam Družbe sv. Cirila in Metoda. Zveza je obdržala le lepo knjižnico v načelstveni sobi Učiteljske tiskarne.⁴

2. Zagrebški šolski muzej

Hrvati, ki so si osnovali svoj šolski muzej nekoliko pozneje, namreč l. 1901. so bili toliko srečni, da so si to ustanovo ohranili do danes. Tudi pri njih so bile razstave učnih pripomočkov, ki so se prirejale ob priliki raznih zborov učiteljstva, tisti početki, ki so pripravljali pot šolskemu muzeju, kakršen je danes. Saj je iz zgodovine šolstva znano, da so zagrebške šolske razstave (n. pr. ona l. 1871.) privabljale razstavljalce

⁴ Po zatrdilu g. ravn. Jelenca je bilo nekaj knjig razdeljenih tudi med razne šole (Prule!) in učitelje, ki so jih prispevali. G. ravn. J.-u je pisec teh vrstic zastavil še več vprašanj, a g. J. se je v glavnem skliceval na poročilo v imenovanem »Spominskem spisu«, na katerega povsem pristaja. Zbirka šol. muzeja je obsegala precej — tudi dragocenih predmetnosti (staro šol. klop je prispeval učitelj Lapajne iz Krškega), a vse se je porazdelilo in najbrž tudi največ uničilo. Morda pa bi se dalo le še kaj tega najti!

celo iz vrst našega učiteljstva, ki so se udeležili teh kulturnih tekem na šolskem polju in dosegli tudi nagrade. Ni čuda torej, da se je nabralo sčasoma dovolj materiala za šol. muzej, ki šteje danes kar štiri prostorne sobe in je pri tem še na tesnem.

Ustanovitelj hrvatskega šolskega muzeja in njegov prvi predsednik je bil deželni šolski inspektor Anton Cuvaj, ki je zbral v 7 debelih zvezkih tudi gradivo za zgodovino hrvatskega šolstva, česar mi ne premoremo. Ta je dal pobudo ustanovitvi šol. muzeja v okviru »Hrvatskega pedagoško-književnega zbora v Zagrebu«, ki ga je l. 1871 ustanovil učitelj in pozneje okrajni šol. nadzornik Ivan Filipovič. To hrv. učit. združenje je do ustanovitve muzeja izkazovalo veliko delavnost, saj je izdalo 63 knjig za učitelje v 128.000 in 47 spisov za mladino v 134.000 izvodih, dalje ilustriran mladinski list »Smilje« ter učit. glasilo »Napredak« poleg 10 zvezkov pedagoške Enciklopedije. Prav ob jubileju 30 letnice društvenega obstoja dne 18. avgusta 1901 je bil hrvatski šol. muzej otvorjen. Pobudo za ustanovitev je dala pariška svetovna razstava v l. 1930, na kateri se je izkazala zlasti hrvaška šolska izložba.

Hrv. šol. muzej je nameščen v Hrv. učiteljskem domu na Univerzitetnem trgu in obsega redno več prostorov (6—9 sob) s hodnikom. Deželna vlada ga je v prvih 4 letih podpirala s 1000 K, pozneje celo več. Letni izdatki in dohodki so znašali do 2500 K. Zbirke, ki prikazujejo zgodovinski razvoj hrvatskega ljudskega šolstva, šolske starine in redkosti, najboljša učna sredstva za stalne šol. razstave s področja ljudskega, meščanskega in strokovnega šolstva ter učiteljskih seminarjev in končno muzejna biblioteka, domače in tuje šolske literature itd. so njegov dragocen inventar, ki je bil že l. 1905 cenjen na 60.068 K (ne všteti arhiva).

(Dalje.)

Iz dušeslovja

Franjo Čiček

Sodobna vzgoja z ozirom na psihoanalizo in individualno psihoanalizo

(Konec.)

Reforma kazenskega prava v indiv. psihološkem smislu je zaenkrat nemogoča. »Es würde sich vieles verändern,« pravi Adler, »wenn man dem Volke verständig machen könnte, daß ein Verbrechen nur entstehen kann, wenn einer den Mut verloren hat.«

Vzgoja brez avtoritete in kazni je v smislu popolne odprave tudi nesprejemljiva. Avtoriteta mora biti, tako v družini, v najmanjši državni celici, kakor v državi sami. Za to ni treba dokazov. Zlorabo avtoritete ali brutalno in strogo postopanje seveda odklanjamo. Vzgoja brez prave očetovske dobre avtoritete je nevarno igračkanje. Avtoriteta pa ima pravico in dolžnost tudi kaznovati. Ali je ta kazen samo pogled ali

beseda, odstranitev od igre ali izleta, naloga ali zatvor po pouku, je odvisno od osebnosti učiteljeve, oziroma njegovih vzgojnih zmožnosti. Včasih bo segel tudi po radikalnejših sredstvih, posebno, če si ne zna drugače pomagati. Načelno stališče pa bodi, da s kaznimi ne smemo biti darežljivi, ampak, če je le količkaj mogoče, se jih izogniti in na drug način poboljšati »kaznjenca«. Sicer pa pravi učitelj doseže več z besedo kakor drugi s šibo. Odprava šibe je priporočljiva, ker se je često zlorabljala po osebni afektu in razpoloženju.

Če se otrok pripravlja v šoli za življenje, in to je ravno glavna zahteva in potreba, je umljivo, da se mora seznaniti tudi z obstoječim redom. Nihče pa ne more trditi, da v življenju in v borbi za kruh ni avtoritet in ne kazni. Otrok mora znati ubogati! Kako ga pripraviti do tega, je umetnost staršev in učitelja (opozarjam pri tem na klasičen primer prave vzgoje in metode v delovnem smislu, na Don Bosca).

Glede dunajske šolske reforme v smislu individualne psihologije je napisal učitelj in pisatelj M. Fr. Eisenlohr ostro kritiko, kjer trdi, da je hospitiral po posameznih razredih in se na lastne oči prepričal, da učenci ne obvladajo niti najbolj potrebnih pojmov, da v 5. razredu nimajo niti pojma o množenju z osnovnimi števili, pač pa znajo izvrstno kritizirati drug drugega in loviti slovniške napake, v dolgovznem debatiranju pridejo docela s tira in od stvari, da nazadnje sami ne vedo več, kod in kam. V tem pa je ura minila. Učenci so seve veseli takih ur, če pa so kaj pridobili, je drugo vprašanje itd. (»Erlebtes in Wiener Schulen«, Volksschularbeit 1926.) Seve je to ena plat, druga pravi drugače, kar je itak znano, ker se je o dunajskih šolah že precej govorilo in pisalo. Za objektivnega poznavalca pa sta potrebni obe plati.

Sicer pa tudi Dunaj, še pred nekaj leti slavne pedagoške Atene, izgublja svojo slavo, ker je preveč radikalno zarezal v narodovo duševnost. S svojo šolsko reformo tekom 15 let (1919—1934) ni dosegel tega, kar je pričakoval, čeprav je imel enega najidealnejših borcev in reformatorjev Otona Glöckla. Da je bil Glöckl samo šolnik, a ne obenem politik-socialist, bi bili njegovi uspehi mnogo sijajnejši in trajnejši. Zopet star dokaz: šolnik se brigaj za šolo, ne za strankarstvo. Če bi imela vsaka stranka svojo šolo, potem bi se lahko posvetil tudi učitelj strankarstvu. Ker pa tega ni, je boljše, da orje ledino tam, kamor se je namenil in posvetil, t. j. v šoli. Priznati pa moramo, da nam je dala dunajska šolska reforma mnogo novega in koristnega. To bo ostalo ter se izpopolnjevalo in to je Glöcklovo delo in zasluga.

Končno zahteva individ. psihologija tudi k o e d u k a c i j o, t. j. skupno šolanje dečkov in deklic. O tem ne bomo razpravljali, ker naše, posebno podeželske šole, izvajajo koedukacijo že od svojega obstoja naprej. Isto tako srednje šole, kjer pa še koedukacije ni, čakajo najbrž na odhod krize in na boljše čase. Tudi prav.

Tako smo na kratko pregledali in spregovorili o glavnih točkah indiv. psihologije. Zastopali smo pri tem svoje stališče. Indiv. psihologija ima mnogo dragocenih misli in smernic. Začrtala nam je novo pot, po kateri

bo treba hoditi z duhom časa in s sodobnimi zahtevami. Vendar bomo sprejeli od nje le tiste dobre strani, ki nam kažejo vzgojo sodobnega človeka po vseh modernih načelih, razen tistih, ki opuščajo нравno in religiozno vzgojo, in to zato, ker še dosedaj od nikogar nimamo dokazov, da bi bili brez te vzgoje — b o l j š i.

Nekaj literature o individualni psihologiji:

a) Zastopniki: Adler: *Indiv. Psychologie I., II., III.* — Adler: *Praxis und Theorie der Indiv. Psych.* 1924. — Adler: *Menschenkenntnis*, 1929. — Adler: *Technik der Indiv. Psych.* 1930. — Wexberg: *Indiv. Psychologie*, 1928. — F. Künkel: *Handbuch f. Indiv. Psych.* — F. Winkler: *Die Indiv. Psychol. und die Wurzeln der Religion.*

b) Nasprotniki: A. Kronfeld: *Lehrbuch der Charakterkunde*, 1932. — W. Stern: *Die menschliche Persönlichkeit*, 1923. — M. Isserlin: *Psychotherapie*, 1926. — J. Donat (glej pod psihoanalizo).

Če povzamemo iz psihoanalize in individualne psihologije glavne in sprejemljive misli, bi prišli do zaključka:

Učitelj ne sme biti samo pedago g, ampak tudi psiholog. Proučevati mora otrokovo duševnost in jo razčleniti do najmanjših podrobnosti. Seveda pri tem ne bo zasledoval kakih Ödipovih kompleksov, saj pri normalnem otroku ne. Nasprotno, negoval in dopolnjeval bo spoštovanje in ljubezen do staršev in domače hiše, ki je bila otroku prvi svet in kjer se je grel ob materini ljubezni in pod skrbnim očetovim varstvom.

Slabe nagone je treba z vzgojo usmeriti v višje cilje, ne da bi bili odrinjeni v »ono« ali pa sublimirani. Poleg Freudovega »jaza« in »onega« ima vsak človek v svoji notranjosti še en nagon ali čut, ki pa je vse kaj drugega kakor animalski. Je to zvonček, ki neprestano zvoní in kliče, kaj je prav in kaj ne — t. j. vest. Treba je le, da glas vesti poslušamo in ubogamo. Da se pa otrok ravna po vesti, je naloga vzgoje.

Čednostno življenje ni star in nesmiseln predsodek, ampak živa potreba posameznika kakor naroda, ki še želi bodočnosti. Izživljati se, se pravi stopati v degeneracijo in pogin. Premažovanje samega sebe, samozatajevanje, vzdržnost itd. so stare življenjske resnice, ki bodo vedno imele svojo veljavo, dokler bo stal svet.

»Najprej je treba znati ubogati, potem šele vladati«, pravi pregovor. Kakšni slabiči bi bili ljudje, če bi jim bilo od mladosti vse dovoljeno. Tudi svoboda ima svoje meje. Nešteti samomori so dokaz, da svoboda uživanja in izživljanja ni na mestu, da vodi prevelika širokogrudnost v mehkužnost in v slabost, da se posameznik ustraši življenjskih nalog ali da se v svoji trmi raje ubije, če ne obvelja njegova. Vse to prihaja od tega, ker se ni »šolal« in vzgajal za življenje, ki ni vedno postlano z rožicami. V nasprotnem primeru velja isto za prestrogo vzgojo.

Pokorščina se da vzgajati tudi v novi šoli. Od učitelja je odvisno, kako jo zna nevidno uravnati skozi ves učni postopek, ne da bi otroci pri tem čutili kako ostrost ali strogost v tem smislu kakor smo je bili vajeni ponekod v stari šoli.

Brez npravstvenih in verskih načel bi postal človek divjak. Človeška narava ni takšna, da bi se znala sama vladati in brzdati brez nečesa višjega in nadnaravnega. Slabejši bi podlegel močnejšemu. Vnel bi se brezobziren boj za obstanek kakor pri živalih. Posebno priprost človek bi izgubil brez teh načel zadnjo oporo človeškega dostojanstva in zanj bi življenje sploh ne imelo nobenega smisla več. Izobraženec bi morda začasno zamašil to vrzel v svoji notranjosti s čim drugim. Posvetil bi se temu ali onemu študiju ali kakšni umetnosti itd. Vzemite kmetu vero, vzeli ste mu dušo in ga vrgli v zablodo, ki bo iz nje izšel ali kot zločinec ali kot samomorilec. In kje imamo lepša npravstvena načela kakor v veri? Treba je ne le poznati, ampak tudi upoštevati in se po njih ravnati. Ako bi celota, ne samo posameznik, upoštevala ta načela, bi bilo življenje popolnoma drugačno. Torej je zopet naloga vzgoje, da se ta načela tudi praktično izvajajo.

Aktivno sodelovanje vseh učencev je zelo važno, ker pritegne k stvari tudi tako zvane »lenuhe« in manjvredne. Prav tako je priporočljiva razdelitev razrednega dela, ker se bo vsak znašel tam, kjer bo kos svoji nalogi ali kjer ima posebno zanimanje in veselje. Vedno seve ne bo sam izbiral, posebno če zapazi učitelj, kje mu manjka podlaga in da se tam nekako namenoma izmika. Tudi razredni razgovori in debate so priporočljive, vendar mora učitelj paziti, da ne zaidejo na stranpota ali v nesmiselno klepetavost in da učni cilj in uspeh s tem ni prikrajšan. Priporočljive so tudi opazovalne vaje.

Metodična pot mora biti vsakemu učitelju prosta, razven začetnikom, ki si šele ustvarjajo praktične izkušnje. Ti se naj drže preizkušanih smernic starejših praktikov in šele na podlagi teh naj grade svojo metodo. Glavno je, da je razred v normalnih razmerah izvršil s koristnim uspehom predpisano snov in da so bili vsi učenci deležni teh dobrin v praktičnem smislu. Etična vzgoja naj bo kolikor mogoče priložnostna in vpletena v pouk in prilike. S tem bomo dosegli lepše uspehe kakor v dolgoveznem dociranju ali pridigovanju ex cathedra.

Preusmeritev razrednega pouka po sodobnih in priznanih načelih naj se izvrši polagoma in stopnjema ter če le mogoče v vseh razredih istočasno in enotno. Zato je potrebno, da se učiteljstvo posvetuje na domačih konferencah in sklene, katero pot bo ubralo na svoji šoli. Ali se odloči za delovni predmetni pouk v koncentracijskem smislu ali za skupnostni pouk, je to njihova zadeva. Glavno je, da reforma ni preveč vidna in ne napravi prevelikih skokov in da prehaja od lažjega k težjemu. Pomisliti je treba, da so to le poizkusi, ki jih bo mogoče že po enem letu marsikateri temeljito popravil in poiskal novih načinov. To vedo tisti, ki so že pričeli s preusmeritvijo. — Saj tudi priznane in preizkušene vzgojne smernice niso nikdar stalne in vedno iste, ker jih tok časa z življenjem vred vedno popravlja in dopolnjuje. V vseh časih in krajih pa so se vzgojitelji trudili in si prizadevali — izobličiti dobre ga in plemenite ga človeka. To je tudi naša dolžnost.

Družinska pedagogika

Emma Deisinger

Vzroki razkroja in propadanja družine

Ako vzporedimo rimsko dobo z našimi dosedanjimi socialnimi razmerami, opazimo precej sličnosti med obema.

I.

Čim je začela v rimski državi propadati družina, je bilo celo narodno telo neozdravljivo bolno.

Rimljani so si podjarmili vsa tedaj znana plemena in si zgradili svetovno državo, ki je obsegala Evropo, Azijo in Afriko, torej kar tri kontinente. Rim je postal sicer orbis terrarum, središče vesoljstva, toda v tej svetovni preusmeritvi vsega javnega življenja se je pogrezalo rimsko ljudstvo stopnjo za stopnjo na dno človeške bede. Zasebno premoženje patricijev in optimatov je bilo tako ogromno, da je n. pr. Crassus smatral slednjič le onega za bogatega, ki je vzdrževal na svoje stroške celo vojno armado. Ad paucos homines omnes omnium nationum pecunias pervenisse (ves denar vseh narodov se steka v peščico ljudi) toži že Cicero, katerega so boleli prizori bede rimskega ljudstva, dočim je vladala pri bogatih patricijih, nobilih (plemenitaših) in equitih (vitezih) brezprimer-na razsipnost, razuzdanost in uživanjaželjnost. Plinius poroča, da je več nego polovica Afrike bila v rokah šestih gospodarjev, katere je Nero pustil kratkomalo usmrčiti.¹ Bogastvo patricijev je rodilo strašno korupcijo. »Kdo bi se mogel upirati podkupljivosti? Ako ni zapadel skušnjavi pri 10.000 in ni maral za to ceno prodati svoje poštenosti, jo je pač pri 100.000, katere so mu ponudili plutokrati. Individualizem se je izprevrigel v brezmejni egoizem, pohlep po denarju in bogastvu je najjačja strast rimskih senatorjev, equitov, patricijev in nobilov ter drugih visokih uradnikov. Rimski narod pozna izmed vseh umetnosti poslej le še eno edino: p o h l e p po denarju. Najplemenitejše umetnosti pešajo. Rim pozna poslej samo še en cilj: silno o b o g a t e t i.« Tako tarna Plinij. (Natur. hist. XIV., 1.)

Čim večje bogastvo so nakopičile nekatere rodbine v svojih rokah, tem revnejša, ubožnejša je bila večina. Ogromna večina rimskih državljanov ni imela niti pedi zemlje, vse ogromne bogastvo se je stekalo v roke privilegiranih kapitalistov. Moč plutokracije je pregnala svobodne rimske kmete z zemlje in domače grude. Kmetje niso zmogli več davkov, ki so jim jih nalagali praetorji ter jih neprestano izžemali. Trumoma so se zato izseljevali v mesta. »Kjer so bile nekoč cvetoče vasi,« toži zgodovinopisec Plinij, »vidimo sedaj vsepovsod hleve za sužnje (ergastula); ogromna čreda sužnjev mora obdelovati ta zemljišča, ki so postala po izgonu kmetov last

¹ Sex domini semissem Africae possidebant, cum interfecit eos Nero princeps. Plinius, secundi Naturalis historia, lib. XVIII., 6.

patricijev.« Latifundia perdidere Italiam (latifundije bodo uničile Italijo), napoveduje Plinij. Mestna drhal pa je od dne do dne bolj rastla. Nekoč svobodni kmetje so se v trumah zatekali v mesta. Množica razlaščenih in ubožanih je postajala Rimu že nevarna; država ji je brezplačno razdeljevala žito in ji prirejala igre, da jo omami. (Panem et circenses!)

Bogataši pa so se še dalje kopali v razkošju in razuzdanosti, ljudstvo pa je propadalo od ubožstva in bede. Tako se te zasekane rane v socialnem narodnem telesu niso mogle več zaceliti. Kazalec socialnih razmer se je pomaknil v nenaravno lego: na tisoče in tisoče ljudi je ugonabljal beda, na drugi strani pa so se dušili bogataši od preobilice zemeljskih dobrot in tonili v razvratnosti in razkošju. Rimska država, ki je na zunaj tedaj najbolj blestela, je na znotraj zapadla neozdravljivi bolezni: socialne razmere so razkrajale družino, družina je naglo propadala in z njo narod. V takih socialnih razmerah je naravno, da družina ni mogla uspevati. Mamon je postal vsemogočni malik. Samogoltnost, podkupljivost, razuzdanost in splošna npravna pokvarjenost meščanstva in plemstva je bila tudi ljudstvu vabljev zgleđ uživanjaželjnosti, da je tudi to stremelo edino po tem, da zadosti svojim nizkim nagonom.

Družina se je začela tako vidno razkrajati, rojstva pa tako nazadovati, da je bila država prisiljena v tem oziru nekaj ukreniti. Caesar že je doumel veliko nevarnost za obstoj države, ako propade družina. Novoporočencem ponuja Caesar nagrade, hvali družino z več otroki i. p. Augustus pa zahteva že stroge kazni proti orbitalnim zakonom (zakonom brez otrok). Ker so se equiti takim ostrim odredbam uprli, jih je sklical pred forum in jim govoril prav iste besede, kakršne govore današnji moderni državniki:

»Vi ste krivi umora, ako ne dajete življenja onim, ki ste jih spočeli. Vi se obremenjujete z grehom, ker dopuščate, da bo z vašim imenom izumrlo tudi ime vaših slavnih prednikov. Vi izdajate domovino, ker jo tirate v praznoto in neobljudenost... Ali res hočete, da ugasnejo vaši rodovi in z vašimi imeni imena vaših slavnih prednikov?«

Toda vse te besede in opomini, kakor tudi državni ukrepi, vse je bilo zaman. Zlo se je preveč razpaslo in zadržvalo v vseh slojih rimskega naroda. Kakor v vsakem zenitu kulture, se je tudi v rimski visoko povzdigoval individualizem, tisti pretirani individualizem, ki se je sproščal nazadnje v brutalni egoizem. Stroge kazni proti odpravi plodu in orbitalnim (brezdetnim) zakonom niso ničesar zalegle. Zgodovinopisec Tacit vzklika v svojih analih III.: »Navzlic strogim odredbam države, niso poroke zato nič številnejše, zakoni zato nič stalnejši, družine zato ne veččlanske!«

Kljub temu, da je rimska država skušala temu zlu za vsako ceno odpomoči in je družinskim očetom nakazovala pri javnih igrah najboljše, najbolj častne prostore, je zmagala orbitas (brezdetnost, t. j. zakoni brez otrok). Država je bila brezmočna napram vseobči moralni propalosti rimskega ljudstva. Ta propad npravnosti se je iz Rima naglo širil tudi po provincah rimske države.

Polybius piše v knjigi 37, cap. 4. o splošni nravni pokvarjenosti in brezdetnosti sledeče:

»Ob mojem času (122. l. pred Kr. r.) trpi vsa Grčija na brezdetnosti. Padec rojstev ima za posledico strašno pomanjkanje ljudi. Mesta postajajo prazna in puščobna, ni cvetočih lic otrok v njih, ampak prebivajo v njih le veli starci in starke, zemlja ne rodi več sadežev, čeravno ni bilo v doglednem času nobenih vojsk in ne kužnih bolezni, ki bi uničile prebivalstvo . . . Ljudje se udajajo napuhu, pohlepu in razkošju, iz sebične uživanjaželjnosti ne marajo imeti otrok. Nekateri zakonci izrede sicer enega ali največ dva otroka, da imajo potem komu zapustiti bogastvo, več jih pa ne marajo imeti, da bi se premoženje preveč ne cepilo . . . Sistem enega ali kvečjemu dva otroka je močno razširjen pri bogatejših slojih, toda še to deco starši tako razmehkužijo, da je za življenje nesposobna in da ne dočaka niti starosti. Naravno, da z izumiranjem rodovin ostajajo domovi prazni in zapuščeni, podobni čebelnim panjem, ki so jih ostavile čebele. Kakor zapuščeni panji ostajajo cela mesta brez prebivalcev.«

Odpravljanje plodu, ločitev zakonov, brezdetnost je bilo v Rimu za časa Augusta že tako obče razširjeno zlo, da so izumirale najbogatejše in najstarejše patricijske rodbine. Seneca poroča v svojih analih de beneficiis, lib. III., cap. 16. tudi o strašno se množečih ločitvah zakonov. »Najuglednejše rimske dame se ne sramujejo ločiti. Zakonci se ločijo, da se zopet poroče, se poročajo, da se zopet ločijo. Kako naj smatramo zakonolomstvo in ločitev zakona za nekaj sramotnega, ako je prišlo že tako daleč, da nobena dama nima moža, ki bi si ga ne pridobila z zakonolomstvom. Vzdržnost in čistost jim je dokaz protinaturalnosti; za staromodno velja ona, ki ne ve, da je zakon eno samo veliko zakonolomstvo« etc. (Dalje.)

Razprave o Slomškovich spisih

Vinko Brumen

Slomškova izdaja šolskih knjig

(Dalje.)

Možna pa je še drugačna domneva. Morda je Slomšek na tako skrajšano izdajo abecednika sicer mislil, a ni izšla. Potem nobeden izmed imenovanih abecednikov ni izšel iz Slomškovega kroga. Ni namreč niti to izključeno, da je Slomšek v svojem pismu Vodušku 6. jan. 1851 mislil k r a n j s k i »Abecednik za slovenske šole«, ki je (po Ilešiču) izšel prvič 1850 in pozneje še večkrat.⁷³ Dobil sem izdaje 1852, 1853, 1854 in 1862. Vse tri skoraj popolnoma soglašajo in pomenijo le posebno, prav malo predelano izdajo »Malega Blažeta«, vsekakor pa manj predelano kakor je Slomšekov »Abecednik za slovenske šole« v izdaji 1862, ki jo bom takoj opisal. Naslov kranjskega abecednika je torej točno enak Slomše-

⁷³ Ilešič, O pouku, 17.

kovemu, a v naslov izvoda iz leta 1854, ki sem ga videl, je nekdo s črnilom pripisal: Na Kranjskem; v izvodu iz leta 1862 je to tiskano in dostavljeno naslovu.⁷⁴ Morda je Slomšek mislil ta abecednik, ko je omenjal »iz Malega Blažeta nastali abecednik«?

Vsekakor je sam šele kmalu za tem predložil namestništvu tudi abecednik. Tu je šlo za nov abecednik, ki je izšel še istega leta 1851. To je pač oni abecednik, ki ga Simonič stavi v leto [1852] in 1862 z naslovom: »Abecednik za slovenske šole«.⁷⁵ Izdaje iz leta 1852 nisem mogel dobiti, pregledal pa sem izdajo 1862,⁷⁶ ki obsega 86 strani, je torej obširnejša ko »Mali Blaže«, ne vsebuje nikakih molitev, tudi ne sestavkov o rokodrstvu ter je vobče v nekaterih ozirih okrajšana, v drugih pa zopet razširjena izdaja »Malega Blažeta«.

Točno določiti datum, kdaj je ta abecednik izšel, je tudi zaradi tega težko, ker je imel kranjski abecednik isti naslov, a strožje so ju ločili šele pozneje.⁷⁷ Tako nisem mogel ugotoviti, katerega izmed obeh je ponujal ljubljanski knjigarni Giontini 16. apr. 1851,⁷⁸ a najbrž kranjskega, ki je izšel (po Ilešiču) že 1850.

V izdaji 1862 vsebuje Slomšekov abecednik do 26. strani pravi abecednik, ki je obširnejši ko v »Malem Blažetu« ter bolj podoben Musijevemu navodu in starim abecednikom (dve vaji samih samoglasnikov, za vsak nov soglasnik posebna vaja, dočim je jemal »Mali Blaže« v vsaki vaji 4—6 novih soglasnikov, posebne vaje za črkovne skupine br, bl . . . , vodila za razzlogovanje, velike črke v 5 skupinah, nekaj zlogovanih in nato nezlogovanih stavkov). Temu sledi »nazorni ali ogledni nauk«, ki prinaša v skupinah imena raznih predmetov (šolska priprava, hišno orodje, šolski tudi hišni deli . . . zadnje: deli človeškega telesa) ter spominja v tem nekoliko na en tip starih abecednikov (N a m e n büchlein!).⁷⁹ Vendar ima Slomšekov abecednik to združeno v posebno poglavje »nazornega ali oglednega nauka«, dočim je v starih abecednikih tvorilo običajne vaje za zlogovanje.⁸⁰ — Takega nazornega nauka v »Malem Blažetu« ni bilo.

Dalje sledi opis petero čutil, česar tudi ni bilo v »Malem Blažetu«, nato »pisne pismena poleg tisnih«, a nekoliko drugače ko v »Malem Blažetu«. Sestavkom »od Boga Očeta«, ki odgovarjajo »vadi v čitanju« Malega Blažeta, a niso zlogovani, pač pa po sestavkih in zopet po odstavkih numerirani, slede v Abecedniku še sestavki »od Jezusu Kristusa« (zgodbe

⁷⁴ O tem abecedniku nameravam še pisati.

⁷⁵ Simonič, 2 (Letnica v oglatem oklepaju pomeni v bibliografiji, da je ni v naslovu knjige, ampak jo je bibliograf drugače ugotovil). Sklicuje pa se na izdajo 1852 Slavič v Almanahu, ki so ga izdali slovenski bogoslovci 1901, str. 32, op. 1. Ali je njegov izvod imel to letnico, ali pa je morda videl enako imenovani kranjski abecednik iz istega leta?

⁷⁶ Abecednik za slovenske šole. Na Dunaju. V zalogi c. k. bukvarnice za šole. 1862. 80. 86 str. — Videl sem tudi enake izdaje 1864 in 1866.

⁷⁷ Prim. tudi: Ilešič, O pouku, 17.

⁷⁸ »Novice« 1851 (12. dokl. l. k 16. l. N., str. 21).

⁷⁹ Ilešič, O pouku, 29.

⁸⁰ Prim. n. pr.: »Abecednik za šole na kmetih po ces. kr. Deželah« (bohor.). Ljubljana 1816.

sv. pisma nove zaveze, ki jih je Slomšek pogrešal v starih šolskih knjigah)⁸¹ in »od sv. Duha«.

Pač pa so sestavki o obnašanju vpricho Boga, o skrbi za zdravje in poštenje ter vsi realni sestavki le z malimi izpremembami in okrajšavami preneseni v Abecednik iz »Malega Blažeta«. Odpadle so nemške pis-menke. »Lepih povesti in basni« je prišlo iz »Malega Blažeta« v Abe-cednik le prvih pet in tudi le prve tri pesmi.

Za temi vsebuje Abecednik le še »zlahodne jagode lepih naukov«, ki pa so vzete iz Musijevega Navoda. »Dobri nauki« »Malega Blažeta« so odpadli, »zlahodne jagode« so namreč drobnejše in sočnejše. Prav tako so odpadle tudi molitve, šolske pesmi (ki jih je prinesla »Šola vesela lepega petja«) ter številke s poštevkanko in razštevanko.

Sestavki so različno tiskani, tudi nekateri s pisanimi črkami. Neka-terim besedam so dodane v oklepaju ali pod črto istoznačnice (mesec, luna, slišim — čujem...). V začetku vsake pole ima abecednik spodaj poleg običajnega kratkega naslova v oklepaju še opombo: außer Krain.

VII. Katekizmi

Ko je opat Felbiger organiziral avstrijsko šolstvo, mu je morala biti važna skrb tudi izdaja primernih šolskih knjig. Dotedanja šola je namreč poznala le katekizem, evangelije in abecednik, pa še morda slovnico, pes-marico in računico, kar pa je igralo bolj vlogo privatnih učnih pripo-močkov.⁸² Vendar Felbiger ni dopolnjeval dotedanje vrste šolskih knjig, temveč je priredil čisto novo, in tako je poleg ostalih uvedel tudi novi katekizem, ki pa mu je povzročal med vsemi knjigami največ težav. A zato se je mogel Felbiger ponašati, da je pri sestavljanju tega osebno sodelovala sama cesarica Marija Terezija.⁸³ Tako mu je končno uspelo, da je nova šola dobila tudi vrsto najrazličnejših oblik novega katekizma: velikega, posnetek tega in malega, z uvodom in izpričbami, pa brez teh, z vprašanji in odgovori, pa brez teh...⁸⁴ Ti katekizmi, ki jih je zaradi množice več ali manj različnih tipov in zaradi pomanjkljivih zbirk v naših knjižnicah zelo težko identificirati, so pač veljali tudi v naših šolah vse do srede prejšnjega stoletja in še dalje. Sicer so i najvišji krogi kmalu spoznali, da novi katekizem ne ustreza docela svojemu namenu in so želeli boljšega, toda vedeli so, kako težko je bilo prvič ustvariti enoten katekizem za cerkev in šolo v vsej Avstriji, zato preosnove niso upali tvegati in ostalo je vse pri starem.⁸⁵

Za Slovence so razni možje prirejali katekizem in po Edlingu Japlu, Gutsmanu in Veršiču⁸⁶ smo dobili najrazličnejše slovenske in dvojezične izdaje katekizemskih tipov. Tudi Slomšek je pač pregledal in popravil

⁸¹ Slomšek IV, 28.

⁸² Strakosch-Graßmann, *Gesch. d. österr. Unterrichtswesens*, 127.

⁸³ Helfert, *Die österr. Volksschule I*, 503.

⁸⁴ Helfert, prav tam, 521 sl.; Weiß, *Gesch. d. österr. Volksschule II*, 660 sl.

⁸⁵ Weiß, prav tam I, 59 sl.

⁸⁶ Gl. SBL in Kidričeva dela; o Veršiču posebej: Hešič, *ČZN I*, 137 sl., II, 85 sl.

enega izmed teh,⁸⁷ namreč posnetek velikega katekizma v vprašanjih in odgovorih. To je bil pač oni katekizem, ki je izšel tudi leta 1850 v dunajski šolski založbi⁸⁸ ter vsebuje poleg uvoda (pojem in deli katekizma) še pet poglavij (o veri, upanju, ljubezni, zakramentih in krščanski pravičnosti) ter pristavek (o štirih poslednjih rečeh). Ustreza v celoti onemu tipu katekizma, ki ga je prevedel v slovenščino in izdal grof Edling že leta 1779⁸⁹ ter ima v primeri z Edlingovim prevodom poleg nekaterih nebitnih vsebinskih razlik (vloženo vprašanje o božjih lastnostih, ali dve vprašanji združeni v eno...) le mnogo boljši jezik. Torej nam predstavlja čisto felbigerski »posnetek velikega katekizma«.

Če je ta katekizem v resnici izšel popravljen izpod Slomškovega peresa, je moral vsaj v eni poznejših izdaj vsebovati tudi kratko cerkveno zgodovino⁹⁰, česar v felbigerskih katekizmih ni bilo. To zgodovino (»dogodivščino«) je pač napisal tedanji škofijski šolski nadzornik Jožef R o z m a n , saj je izšla tudi posebej z njegovim imenom.⁹¹ In Slomšek sam nam poroča v pismih, da je Rozman prevajal ali pisal zgodovino vere.⁹² Najbrž prav zaradi te pripisuje literatura tudi avtorstvo katekizma Rozmanu.⁹³

Kolikor sem mogel ugotoviti, se opira pri tem vsa literatura na Skuhalov življenjepis Rozmana,⁹⁴ ta pa na Rozmanove lastne zapiske v konjski župnijski kroniki. Tam je (po Skuhali) Rozman sam zapisal: »Sčasoma sem se začel vaditi v slovenskem pisanju, sem tu in tam škofu kaj pomagal in sem pisal: »krščansko katoliški nauk okrajšan za šole,« — »Dogodivščino sv. vere Jezusove« in včasih tudi kaj v časnike slovenske in nemške.⁹⁵

Kako naj to umemo? »Spisal« tega katekizma Rozman ni, temveč največ prevedel. In če se je šele tedaj začel vaditi v slovenskem pisanju, ko je »pisal« ta katekizem, je moral pač njegovemu »spisu« priskočiti s peresom na pomoč tudi Slomšek, kateremu je Rozman itak le pomagal, kakor sam piše. Tako smo končno pri istem: Slomšek je pač (jezikovno) popravil tudi ta prevod katekizma, pa naj si ga je prevedel tudi Rozman.

⁸⁷ »Šolski prijatelj« II (1853), 47.

⁸⁸ Kerščanski katoliški nauk okrajšan. Spisek iz velikoga katekizma v prašanjih in odgovorih. Na Dunaji. V zalogi ces. kralj. bukvarnice šolskih knjig... 1850. 8°. 92 + (II). Simonič te izdaje ne pozna, pač pa izdaji 1852 in 1853. (Simonič, 339).

⁸⁹ Izvleček tega velikoga katekizma z' uprašanji in odgovorami. K' požučenju te deželne mladost v' cesarskeh krayleveh deželah... V Lublani... 1779 (bohor.) — Na levi strani nemški naslov: Auszug des großen Katechismus mit Fragen und Antworten... Pod samo nemškim posvetilom pred naslovom je podpisan: Johann v. Nepomuk, Graf und Herr v. Edling.

⁹⁰ Prim. »Šolski prijatelj« II (1853), 47, 231; Marn, »Učit. tov.« XXVI (1886), 56; Simonič, 339.

⁹¹ Simonič, 447.

⁹² AZN I, 118, 133.

⁹³ Na pr.: Napotnik, LMS 1874, 102; Marn, »Učit. tov.« XXVI (1886), 278, Simonič, 339; Glaser III, 284 sl.

⁹⁴ I. Skuhala, Jožef Rozman..., Maribor 1874.

⁹⁵ Tamkaj, str. 16.

Kovačič omenja tudi »Katekizem za male šole«, ki da je izšel 1850 na Dunaju in 1852 že v tretji izdaji pri Geigerju v Celju, češ, da ga je popravljajl največ Slomšek sam.⁹⁶ Vendar tega katekizma nisem mogel dobiti, niti v literaturi nisem zvedel o njem ničesar.

Simonič pozna »Katekizem za male šole« le dunajsko izdajo iz leta 1850.⁹⁷ Pač pa pozna še »Katekizem svete Katoliške vere. Vzet iz evangelskih bukev, v katerih natis so nar častitiši ino milostliviši Firšt Gospod Gospod Franc Ksaveri lavantinski škof 18. dan grudna 1844. dovolili. V Celi per Jožefi Geigerji, bukvarji 1845. 8° 126 str. — (Drugi natis) 1847, 127 str.«; pač tretji natis istega katekizma: 1852, 8°, 128 str. in še »četrti natis« 1856, 8°, 128 str.⁹⁸ — Ali misli morda Kovačič tega, katerega prvi natis v neki evangelski knjigi⁹⁹ je 1844 dovolil škof Kutnar? Tega je prevedel Slomšekov prijatelj Mih. S t o j a n, oblikovno pa ga je v resnici popravil Slomšek.¹⁰⁰ Aprobacijo sta 18. dec. 1844 za škofa Kutnarja podpisala stolni prošt Fr. Fridrich in kanonik A. Slomšek.

Ta katekizem, ki je izšel pač štirikrat samostojno in trikrat v omenjeni evangelski knjigi, je bil prevod onega tipa felbigerskega katekizma, kakor ga je prvi prevedel v slovenščino J. Japel po naročilu tedanjega ljubljanskega škofa K. Herbersteina ter je izšel prvič 1779 v dvojezični nemško-slovenski in tudi v samo slovenski izdaji.¹⁰¹ To je bil tako imenovani » v e l i k i katekizem z vprašanji in odgovori«, dočim je bil Slomšekov ali Rozmanov »Kerščanski katoliški nauk...« prevod »posnetka velikega katekizma«, torej nekakega » s r e d n j e g a « katekizma felbigerske izdaje.

(Dalje.)

⁹⁶ Kovačič, Slomšek II, 66 sl.

⁹⁷ Simonič, 198.

⁹⁸ Simonič, 198, 614.

⁹⁹ Sveti evangelji z molitvami ino branjam za vse neđele, praznike ino imenitniši godove celiga leta. Temu je perdjan katekizem, cerkvene ino druge molitve ino pesme per očitni službi božji. Z dovolenjam nar častitiših ino milostiviših Gospoda Gospoda Frančiška Ksaverja, Firšta ino Škofa Lavantinske cerkve. V Celi. Per Jožefu Gajgerji, bukvarji. 1845. 8°. 680 str. (bohor.). — 2. nat. 1850. 678 str. (z jeklorezom; bohor.) — 3. natis (gajica). 1857. 8°. 661 str. (Poslovenil Mih. S t o j a n.) (Simonič, 102 sl.)

¹⁰⁰ AZN I, 57.

¹⁰¹ O tem gl. Apih, Ustanovitev narodne šole na Slovenskem, LMS 1894.

Prof. A. Klementina — uršulinka v Ljubljani

Kulturno-pedagoški pomen knjige »Blaže in Nežica v nedeljski šoli«

(Dalje.)

Blaže in Nežica sta si vse nauke dobro zapomnila. Ko ju pozneje usoda loči, si brat in sestra pridno dopisujeta. Vsa ta pisemca so kaj ljubka. Niso pa Slomšekovo izvirno delo, posnel jih je po Krištofu Šmidu, znanem nemškem mladinskem pisatelju, kar pove Slomšek v opombi k 1. Blažetovemu pismu.

Računstvo

Slomšek poudarja predvsem računanje na pamet. V tem se strinja s Pestalozzijem, ki je računanje na pamet postavil pred pismeno, kar je po psihološkem razvoju edino pravilno. Slomšek navdušuje svoje učence za tako računanje: »Da vas kdo podrajtal ne bo, vam je iz glave šteti na vse kraje potreba.« — »Da vas ne bodo roke bolele, hočemo z glavo rajtati.« — »Morate mi še število razkladati in dnarje v glavi premeniti, dokler jih v žepu nimate.« — »Pa slab rajtar bi bil, ki bi za vsakega pivca kredo iskal; iz glave rajtingo storiti, je veliko boljši kup.«

Slomšek hoče, da se otroci mnogo vadijo v štetju. Šimej mora šteti od 1—100, Janezek pa ritensko od 100—1; Miha prestopa po eno in šteje 1, 3, 5 in nazaj. Tako naj se učenci orientirajo v številni vrsti.

Brinar misli glede takega štetja, da je Slomšek prezrl psihološko utemeljeno zahtevo, da se morajo učencem številni pojmi razviti na podlagi konkretnih predmetov, ki se nahajajo v učenčevi bližini ali pa mu jih učitelj v ta namen nalašč preskrbi. Tako je hotel res da že tudi Pestalozzi. Njegovi otroci so uporabljali pri računskem pouku kamenčke, lističe, kveke in tablice.

Novejši šolniki pa so mnenja, da ima tudi golo štetje svoj pomen. Tako je dejal n. pr. profesor matematike Fr. Jeran na tečaju za računovodstvo v Ljubljani l. 1928/29, »da se štetju premalo pozornosti obrača«. (Glej »Slov. Učitelj« 1933, str. 18.) Podobno se je izrazil tudi šolski svetnik Gustav Schmidt, eden izmed treh predavateljev berlinskega Centralnega zavoda za vzgojo in pouk, ki je priredil v marcu l. 1931 v Ljubljani tečaj. (Glej »Slov. Učitelj« l. 1931 in 1932.) Dejal je: »Vsaka šola mora priznati, da ima računanje svoje elemente in fundamente, na katerih stoji vse računstvo. Podlaga pa mora biti trdna, da ni stavba v nevarnosti. Podlaga pa se ne postavlja samo z dobro in vsestransko obravnavo, temveč po bistvu računanja posebno z vajo. Vsak dan je nekaj minut vaditi z golimi števili. («Slov. Učitelj« 1933, str. 19.)

Nedosegljiv mojster pa je Slomšek v tem, kako spravi računanje v zvezo z življenjem. Računske vaje so kolikor mogoče praktične, primeri vzeti iz življenja, naravnost iz dogodkov v vasi.

Štirinajsta nedelja ima naslov: Ogenj, potrebna, pa nevarna reč. Otroci se uče došteve (seštevanja) in računajo, koliko slanine in mesa da petero pitank, ki jih je gospodinja izredila. — Pa seže gospod kaplan v rajtengo, češ: »Dobra gospodinja mora biti, ki toliko slanine izredi. Ako pa se ji zgodi kakor v Čehovci na pustno nedeljo, ko je »flancate« pekla in ji je mast skozi dimnik v streho zletela, da je nastal ogenj, koliko jih bo ostalo?« — »Betva ne« — odgovori Andrejeva Jerka. Nato sledi pouk, kako se je ognja varovati in kaj je storiti, kadar gori.

Kako spretno navaja učence tudi v pismeno množenje! »Sušca je bil silno mrzel veter; bali so se za trsje, da ne bi pozeblo. Gorenjci so prišli vina kupovat in ravno pretekli teden je 5 Slavinčanov točilo. V nedeljo

vsa fara od vinske cene govori. Tudi g. učitelj v šoli Jelenovega Šimna pobarajo, rekoč: »Koliko so oče vina prodali?« Šimon pravi, da 125 veder. »Po čem?« — »Po 3 gld. vedro.« — »Dobro so prodali. Ali pa tudi več zrajtati, koliko so izkupili?« Nato izračunajo izkupiček po vzorcu pismenega množenja.

Res pa prehaja Slomšek pri računanju navadno takoj iz imenovanih števil in konkretnih primerov v razne operacije. Namen računstva v Čitanki mu je bil le ta, da poda učitelju nekaj zbranega gradiva za prosto uporabo. Pameten učitelj si je stvar lahko priredil po potrebi in izkušnji.

Poleg računanja na pamet se uče v nedeljski šoli: pismenega seštevanja in odštevanja, množenja in deljenja in enostavne regeldetrije.

Tudi koncem računskega pouka zapoje šolarji veselo »Juternico« (2. vaja v številstvu) ali »Večernico« po težkem delu regeldetrije.

Radi ozke zveze računstva z življenjem se učenci tudi tega predmeta, ki je navadno malo priljubljen, z veseljem uče. Že prvo uro, ko v šoli štejejo »so vsi v računanje tako zamišljeni, da še vedeli niso, kaj so gospod kaplan medtem na tablo zapisali«.

Realije

V letih, ko je pisal Slomšek svojo knjigo »Blaže in Nežica«, so še veljale naredbe Politične šolske ustave iz l. 1805. Po tej je bilo strogo prepovedano, poučevati v ljudski šoli tudi realne predmete. Kljub temu je Slomšek dal realijam odlično mesto v svoji knjigi. Slomšek namreč ni bil mož, ki se ne upa ne na desno ne na levo s poti, po kateri hodijo drugi. Vedel je, kako koristen je pouk v realijah, saj čim več bo v šoli takega zdravega nauka, tem manj bo med ljudstvom škodljive prazne vere. A Slomšku ni bilo samo za korist takega pouka. Priroda je tudi velika znanilka božje slave, njena čuda so zrcalo božje vsemočnosti. Ob njih naj se razvija tudi naš razum, naj se dviga srce k neustvarjeni Lepoti. Zato se je Slomšek s tako ljubeznijo navduševal za spoznavanje prirode in je odgovarjal tistim, ki so mu nasprotovali: »Moj Bog, ali nisi tudi za deco svetlih zvezdic ustvaril? Bomo li zatisnili otrokom oči, naj bi ne gledali svetlega neba? Kdo uči lepše spoznavati veličastvo božje kakor zvezdoslovje?« (Brinar, str. 62).

Izmed realij pa je v knjigi na prvem mestu zemljepis. Kako spretno uvaja Slomšek v ta predmet! Triindvajseto nedeljo sestavljajo v šoli gospodarsko pismo in otroci slišijo, kako je treba za dom skrbeti, da ne pride na boben, kakor se je zgodilo Hrenovim v Slavini. Pa pristavi gospod kaplan: »Kje pa smo doma? Naš pravi dom je v nebesih. Prav za prav nismo na tem svetu nikjer doma. Tudi vi ne veste, kam še po svetu pridete; hočem vam nekaj sveta pokazati.« Nato sledi popis sveta.

»Svet,« pravi Slomšek »imenujemo vse, kar se od solnca sveti.« ... Zanimivo je, da razlaga Slomšek etimološki pomen besede »svet« tako, kakor ga je razložil Breznik v svoji razpravi, priobčeni v Mentorju l. 1908. Tam beremo: »Kdo bi si mislil, da prihaja tako obsežen pojem »svet« —

od besede svetiti, svetel? Prvotno si je torej predstavljal Sloven pod to besedo toliko zemlje, kolikor se je je svetilo, t. j. kolikor je je videl. Videl pa je je toliko, kolikor mu je svetloba pripuščala.«...»

Pri zemljepisnem pouku se drži Slomšek analitične poti. Izhaja od veseljstva, preide k zemlji, govori o njeni obliki, o morju in kopnem, o straneh neba in potem o peterih celinah. Evropo imenuje najsrečnejši kraj sveta. Tako pride v domovino, tedanje avstrijsko cesarstvo, ki ga popisuje najbolj obširno in natančno. Tudi o peterih svetovnih morjih se uče, o morski vodi in njenem gibanju.

Več snovi je iz zvezdoznanske geografije. Tako: nebeške luči (solnce, zemlja, mesec), solčni in lunini mrk, lunine spremembe, nebeške prikazni: severni sij, zvezdni utrinki, kometi, živalski krog, planeti, rimska cesta. Za ta pouk sta dodani knjigi tudi dve sliki. Prva služi predvsem razlagi luninih faz, druga pa pojasnjuje solčni in lunini mrk.

Ali ni bilo te snovi preveč za pičlo odmerjeni čas v nedeljski šoli? Morda, a Slomšek je vedel, da se ljudstvo vprav za nebesne prikazni močno zanima — da prerokuje n. pr. vreme po luninih premembah, da ugiba o usodi človekovi po tem, pod katero zvezdo se je rodil, da se ravna glede setve in žetve po znamenjih živalskega kroga itd. V vseh teh stvareh je dosti vraž in Slomšek jih je hotel s pametnim poukom pobijati, saj »kmetu, ki preveč na nebesna znamenja gleda, se lahko zgodi kot zvezdogledu, ki je gredoč tako dolgo na nebo gledal, da je v jamo padel.«

Vendar se zdi, da je bil Slomšku vprav ta predmet tudi zelo pri srcu. Mikala so ga čuda nad nami, koncem pouka o zvezdah se dotakne celo vprašanja, niso li svetovi tam gori tudi obljudeni. Pač preglobok problem za vaško mladino, zato se ne ustavi pri njegovem znanstvenem razglabljanju, ampak, »da se jim o takem premišljevanju ne zmede,« zapoje rajši prelepo pesem:

»Tukaj gori se neznani
vel'ki sveti sučejo.«

Poleg zemljepisa se uče v nedeljski šoli še fizike in prirodopisa. A samo za življenje potrebne stvari. Fizikalnih poizkusov še niso delali. Kako tudi? Saj manjka še danes po mnogih šolah potrebnih učil za to. Pa da bi bilo to mogoče v Slomškovih časih? Iz fizike slišijo otroci o štirih elementih, o zraku, zemlji, ognju in vodi. Kako pazno oko je imel Slomšek za vse, kar je videl, slišal in bral, in kako je znal vse porabiti ljudstvu v pouk, razvidimo iz opombe k poglavju o zraku. Tu daje navo- Ker je čist, dober zrak med bistvenimi pogoji našega zdravja, konča 1842. No. 95. Ali ni segel res z večšo roko v življenje krog sebe?... dila, kaj je storiti, kadar moraš v hudo, nevarno sapo — po Grazer Zeitung pouk o zraku: »Skrb za zdravje mora biti velika, ker je zdravje najdražje časno blago.«

Tudi ostale odstavke o štirih elementih končuje s krepkim naukom ali svarilom. O zemlji: Tudi naše truplo je iz zemlje in se zopet v zemljo

vrne; zemlja je torej nas vseh mati. O ognju: Ogenj je zlahtna reč, dokler ga varujemo. Posebno se je treba žvepljenih klincev (vžigalic) varovati in jih ne otrokom dajati; po njih največ ljudi pogori. O vodi: Voda, čeravno dober kup, je vendar najdražja reč, potrebnejša ko vino. Hočemo njej v čast zapeti o vodi in vinu: »Najboljše sladko vince!... (Glej Ahacelna pesmi, str. 71). Enointrideseto nedeljo je šel gospod kaplan k Sv. Mohorju cerkvenika pokopat, ki ga je ubila strela, ko je ob hudi uri zvonil. Učitelj pa razlaga v šoli učencem, kako se je v hudi uri zadržati in kako je pomagati od strele zadetim. Takole prične: »Visoko pod nebom je čudna kovačnica; imajo ogenj in vodo, veter piha hujši ko kovaški meh; napravijo dež, sneg, točo in celo strela izkujejo.« Ali ni to nazorna razlaga o nebeški kovačnici, ki more stopnjevati pozornost otrok do viška? Zanimivo je, da govori učitelj v tem poglavju tudi o skromnem fizikalnem poizkusu. Učitelj: »Poglejte pečatni vosek. Ako ga po suknu drgnem, da se ogreje, majhne listke papirja nase potegne in spet izpusti. Pojasni tudi, kako se proizvaja elektrika na električnem kolovratu in potem preide na elektriko v oblakih — nebeški ogenj.

Na koncu se pošali iz vremenskega prerokovanja, češ: »Mi ugičljemo, Bog pa ugame in stori, kakor njemu dopade.«

Kmet se poleti za svoje poljske pridelke najbolj boji toče. V naslednjem poglavju slišijo šolarji, kako se v oblakih toča naredi in kako tudi toča lahko koristi.

Prírodopis

»Otroci gledajo živali po zemlji laziti, hoditi in letati, ribe po vodi plavati, ptice pod nebom letati, in jih malo, malo poznajo; še imenovati jih malokateri znajo.« Tako pravi Slomšek v Uvodu v svoje Veliko berilo.

V knjigi Blaže in Nežica sicer ni toliko snovi iz prirodopisa, so pa najpotrebnejše stvari podane s praktičnega stališča.

Po Slomškovem mnenju naj »spremi učitelj včasi svoje učence po poti domov in jim kaže grede mnogotera drevesa po gaju, pa tudi rože po senožetih in za plotom strupene zeli.« (Uvod v Veliko berilo.) (Dalje.)

Ema Deisinger

Slomšek — Pestalozzi

a) Značilnost in vodilne misli Pestalozzijske pedagogike (Dalje.)

Poglavitna pomanjkljivost in ena največjih težkoč v raziskovanju Pestalozzijske pedagogike je, ostro ločiti pristne Pestalozzijske misli od duhovnih produktov njegovih sodelavcev, ki so jih le-ti vnesli v Pestalozzijsko pedagogiko. Pestalozzijska velikanska brezbržnost in ravnodušnost napram načinu, kako so njegovi sotrudniki in sodelavci postopali z njegovimi duhovnimi produkti, jih raztapljali ter vanje ugnetalí svoje

misli, je zakrivila, da iz Pestalozzijevih spisov ni možno z gotovostjo trditi, kaj je pristno Pestalozzijevega in kaj prídátek njegovih sotrúdnikov. Beseda za besedo se izmuzne in izvije, ako raziskujemo Pestalozzijevo delo po vnanji kompoziciji in obliki in ne po duhu ter vsebini. — Glavno je, da je duh, ki je zajet v Pestalozzijevi pedagogiki, res pristno Pestalozzijev, prebirati pa iz te homogene celote posamezne stavke ter odtenke misli in določati približno morebitnost duhovne Pestalozzijeve lastnine in lastnino njegovih sotrúdnikov, je brezuspešno Sisifovo delo. Navzlic prizadevnemu in požrtvovalnemu delu Pestalozzijevih bibliografov Seyffarth in Israela, ki sta se v tem pogledu silno trudila, vsaj nekaj pristno Pestalozzijevih misli prvega časa ločiti od spojine tujih misli njegovih sotrúdnikov, je ostalo doslej še vedno brezuspešno, vsaj nekoliko v mejah možnosti podčrtati dodatek njegovih sodelavcev, ki so Pestalozzijeve spise samovoljno predelavali. V Pestalozzijevi teoretični pedagogiki je do danes nerazkrito, kaj lahko krstimo kot delež njegovih sotrúdnikov, zlasti Niedererja, ki je bil najtesneje povezan s Pestalozzijem ter je njegove sestavke pilil in prepletal s svojimi izrazi, da bi na ta način dobil Pestalozzijev pedagoški sistem iskrenejše znanstveno lice.

Spisi Pestalozzijevi nudijo vprav na mestih, kjer lahko trdimo, da imamo pred seboj pristno Pestalozzijevo duhovno tvorbo, veliko nejasnost ter pravcati gordijski besedni vozé. Redkokdaj podéli Pestalozzi zarodkom svojih misli stabilno pojmovno ogrodje.

Natorp, ki je v svoji »Socialni pedagogiki«, II. izdaja l. 1904., postavil za temelj osnovno Pestalozzijevo načélo, da naj vzgoja sledi naravnemu razvoju, je reševal historično osebnost Pestalozzija kot pedagoga in ji znova pripomogel do pomembnosti in veličine. Pestalozzija kot pedagoga ne smemo vrednotiti samo z ozirom na njegovo človekoljubno prizadevanje in z ozirom na njegove posrečene metodične migljaje za ljudskošolski pouk, temveč predvsem kot socialnega vzgojnega reformatorja, ki ni ostal, kakor so trdili njegovi sovražniki, »samo ubogi sanjač, ki ni znal vzeti stvari kakor so, in ni pri vseh svojih namerah in visokih ciljih ustvaril ničesar otipljivega niti v praksi niti v teoriji.«

Z vso energijo se je Natorp torej zavzel za historično osebnost Pestalozzija in stávil Pestalozzijevo socialno vzgojno prizadevanje v ospredje, ocenjujoč Pestalozzija po duhu in ne po črki, ne kot šolnika na višku slave v Ifertnu, temveč kot zrelega, težko preizkušenega moža, ki v »Schwanengesangu« ob zatonu življenja odgovarja svojim napadalcem s prizanesljivo stvarnostjo, kjer pokazuje na žarišče vsega vzgojnega prizadevanja: na ljubezen in požrtvovalnost. Druga Pestalozzijeva vodilna misel v njegovi socialni pedagogiki pa je: »Šolski pouk in ž njim zvezana vzgoja tvori le dopolnilo družinske vzgoje, katera je konec koncev temelj obče vzgoje in osnovni pogoj vzgajanja, kajti družina je občestvena orgánična vez med življenjem in poukom.«

Družina je Pestalozziju aktivno pozorišče tistega življenja, kjer dero »iz srca in krvi« človeške težnje po pravičnosti, varnosti, socialnosti,

človekoljubnosti in strpnosti. Da, družina je zavetišče pred viharji življenja, v njej utripljejo človeška srca z vsemi slabostmi in vrlinami. V družinskem življenju se giblje tvornost čutne nagonске človeške narave v jasno radost daritve in strpljivosti, v svetost dolžnosti in požrtvovalnosti, v socialno vzajemnost in miroljubnost, v družinskem življenju raste človek v bratovsko ljubezen in v tiho preprosto sožitje z rodbinskimi člani. Družina je torej miniaturna slika vseobčega človeškega socialnega sožitja; brez družinske vzgoje pa se človeško življenje preokrene v razmah egoističnih interesov in se izlije v umazano tekmo človeških ambicij in strasti, v pohlepno, zavistno borbo po utešitvi lastnih nagonov, namesto da bi človeške otroke vezala med seboj ljubezen in dobrota.

Toplota in globoka нравna resnoba, s katero se Pestalozzi zavzema za družinsko vzgojo, dajeta njegovemu vzgojnemu delu poseben čar lepote in visok socialni pomen. Pestalozzi kot »sodrug ubogih, oče in mati zapuščenih, neboljjenih otrok« s pesniškim zanosom razvija v svoji najznamenitejši vzgojeslovni knjigi »Lienhard und Gertrud«, da je družina prvo in najvažnejše izobraževališče in da je njeno žarišče *m a t i*.

Pestalozzi je vse življenje gojil velikansko spoštovanje do matere in ovenčal njeno glavo z vzvišenim sijajem: »Mati je božje solnce, ki hodi tiho od jutra do večera svojo pot in sije, in kadar bode zašlo, veš, da bode zjutraj zopet vstalo in prišlo obsevat zemljo s svojimi žarki ter zorevat sadeže na njej. Mnogo je, kar pravim, toda ne bojim se trditi: Ta podoba velike matere, ki plove nad zemljo, je podoba Gertrude in *v s a k e ž e n e*, ki svoje bivališče dviga v božje svetišče in si radi moža in otrok zasluži nebesa.«¹

Podoba matere, kakor nam jo slika Pestalozzi, ni zgolj njegovo pesniško prisposodbljanje, temveč živa vzgojna in življenjska resničnost. Blagor onemu, ki se v naročju in ob roki svoje matere — pa najsi bi bila ta mati pred očmi sveta samo uboga, preprosta žena — uči spoznavati kraljestvo materinske ljubezni, vere in požrtvovalnosti! Tako se Pestalozzi klanja liku matere, pa ne samo Pestalozzi, temveč vsak zemljan mora v zadnjem svojem bistvu začutiti, da »ima v materi najdragocenejši zaklad, ki sveti nad vsemi dragotinami sveta ter sije z nezmanjšano svetlobo skozi vse težave in bridkosti življenja,« kakor izpoveduje Pestalozzi. Zares pomilovanja vreden oni, ki je izgubil mater v jutranji zori svojega življenja, kajti nikoli ne bo našel nadomestila za ta zaklad. (Dalje.)

¹ Wie Gertrud ihre Kinder lehrt.

Šolski problemi v tujini

E. Deisinger

Sodobni nemški akademik

Nemški akademik, ki obiskuje katerokoli univerzo na nemških tleh, mora v vsem svojem bistvu biti prežet narodno-socialnega duha. Univerza je torej

akademiku politični dom, kjer se pripravlja za vnetega apologeta narodno-socialne državne misli.

Mladi akademiki se zbirajo v tovariških skupinah ali krožkih, ki nosijo zvoneča pangermanska imena, kakor »Teutonia«, »Markomania« itd. V teh tovariških krožkih se razgoreva narodno-socialna misel do vročega plamena narodne zavesti. Mlad akademik, ki pride na univerzo, se običajno pridruži krožku njegovih sorojakov; ti krožki nosijo naslove, kakor: Palatia, Hansea, Saxonia itd. Vsi ti krožki in skupine so podrejeni centralni dijaški organizaciji na univerzi, tako zvani študentovski korporaciji (Studentenkorporation), le-te korporacije pa zopet Nacionalno socialistični zvezi nemških študentov (National-sozialistischer deutscher Studentenbund, s kraticami N S D S B) v Berlinu. Ta zveza združuje pod svojim okriljem vse organizacije nemških univerz. Vse posamične organizacije nemških akademikov na nemških univerzah zastopajo osnovni nemški program: ne trpeti nobenega juda v svoji organizaciji ali tovariškem krožku.

Hitler je razvil nemškim akademikom svoj načrt močne in velike korporacije vse akademske omladine na nemških tleh. Na vsaki univerzi je po tem Hitlerjevem načrtu osnovan tovariški krožek, ki obsega po največ 25—30 članov, a vsi krožki pa so podrejeni in se stekajo kakor potoki v reko, to je v centralno študentovsko korporacijo dotične univerze. Taka študentovska korporacija se nahaja na vsaki univerzi, katera po obliki in vsebini zastopa najvišji Hitlerjev program: tovarištvo in storitvenost (Kameradschaft und Leistung). Vsak akademik mora biti organiziran in pripadati svojemu študentovskemu tovariškemu občestvu (Studentengemeinschaft), nihče ne sme biti s a m o h o d e c, kajti tovarištvo je temelj socialne vzgoje. V tovariških občestvih gojé šport in telesne vaje, se skupno zanimajo za narodna, kulturna, socialna, gospodarska in pravna vprašanja svojega časa. Ta do zadnjih viter se raztegujoča organizacija nemških akademikov ima svoj votek v volji nemškega naroda po strogi disciplini, da ne nastane na drugi strani brezciljna študentovska masa. Kar se je prej zvalo akademska svoboda, imenujejo sedaj organizirano in nedisciplinirano maso, kajti najvišji sodobni ideal nemškega akademika in vsega nemškega naroda je disciplinirana enotnost, da se postavijo vsi kot ena volja in en mož v službo svojega naroda.

Kakšna je pot nemškega akademika?

V I. semestru mora mladi akademik paziti na to, da se izkaže kot izvrsten tovariš v svojem tovariškem krožku. Sele ako je v tem tovariškem krožku dobro zapisan, sme upati, da bo v tretjem semestru sprejet v narodno-socialno nemško študentovsko zvezo (National-sozialistischer deutscher Studentenbund N S D S B), katera po Hitlerjevi želji predstavlja najvišji politični izbor akademikov.

Prvi semester univerze je nekako politično taborišče, kjer se mladi ljudje politično šolajo v narodno-socialnem državnem duhu. Za drugi semester ga pošljejo v tako zvano »Landdienst« (deželno službo). Na deželi mora pomagati kmetom, katerim primanjkuje delovnih moči, istočasno pa mora na deželi izpolnjevati in vršiti še drugo, in sicer politično nalogo. Kot politični misijonar mora podeželje dobro pripraviti na ideje socializma in ga poučiti o vseh tovaždevnih važnih zakonih in odredbah. Akademik je torej po I. semestru politične vzgoje na univerzi apologet države, da v narodno-socialnem duhu prepoji sleherno gorsko vas in sleherno kočo nemškega rajha.

Ako se je ta akademik tudi kot apologet države na podeželju v svojem »Landdienstu« dobro obnesel in ga je narodno-socialni delovni sosvet dotičnega delovnega okrožja, kjer vrši mladi akademik svojo službo, ugodno ocenil ter

poslal izpolnjeno prijavnico z ugodnimi ocenami »Reichsstudentenwerku« v Berlin, more ta akademik nadaljevati svoje študije na univerzi in se posvetiti svoji stroki. V tretjem semestru pa je tudi sprejet v NSD SB, ako v personalnem aktu akademika ni zabeleženo nič neugodnega. NSD SB (National-sozialistischer deutscher Studentenbund) stoji v tesni zvezi z NSD Docentenbund in z vsemi dijaškimi organizacijami na univerzi. S tem, da je končno sprejet v NSD SB, pa še ni zaključena kandidatova narodno politična vzgoja. Vse znanje in vsa predavanja v katerikoli znanstveni skupini, morajo biti zasnovana harmonično v narodno socialnem duhu, po geslu: »Vse, kar storimo, odgovarja našemu narodno socialnemu svetovnemu nazoru, — vse, kar učimo, mora istotako izvirati iz našega narodno socialnega prepričanja.«

Pri državnem izpitu iz strokovne skupine se istotako ne polaga tolika važnost na strokovno znanje kandidata, ampak na njegovo celotno zadržanje, na njegovo politično zanesljivost in značajnost.

O vsem kandidatovem ponašanju in o kandidatovi celotni osebi se vodi državni — o s e b n i a k t (Personalakt), kjer so zabeležene vse ocene in izjave študentovskih krožkov in študentovskih oblasti o mladem akademiku. Vsak njegov korak je zabeležen, vsaka njegova nepremišljena beseda, ves njegov značaj in tovariška kapaciteta, vse je natanko popisano.

Od tega osebnega akta je torej največ odvisno. Od otroških let pa tja do sive službene dobe se vije ta papirnata kača osebnega akta. Vsakdo lahko vsak čas prečita zgodovino njegovega življenja; pri vsaki prošnji za službo ali za napredovanje se najprej prečita ta personalni akt prosilca.

Vsaka najmanjša mladostna pogrška ali nekorektno obnašanje napram svojim tovarišem ima lahko zlokobne posledice za njegovo življenjsko karijero. Kot grozotna povodenj se zlije nanj zapisana obsodba študentovskih oblasti pri strokovnem izpitu. Ta kartoteka je nova oblika Damoklejevega meča, ki visi neprestano, stalno nad njim, tako na akademskih tleh kot v državni službi.

Po končanih univerzitetnih študijah mora to svojo narodno-socialno orijentacijo zastopati tudi v svojem poklicnem življenju bodisi kot zdravnik, odvetnik, državni uradnik i. dr. Svoje poklicne službene in narodno-apologetske dolžnosti mora vršiti skrajno vestno, tako da bo na tozadevno vprašanje »Führerja« mogel odgovoriti: »Ja, mein Führer, ich habe alles getan, was in meinen Kräften stand!« [Ja, moj »Führer«, jaz sem vse storil, kar je bilo v mojih močeh!]¹

Kdo odloča o izboru srednješolskega abiturijenta za univerzitetne študije?

Prepustitev srednješolskih abiturijentov na univerzo je po najnovšem zakonu pridržana »Reichsstudentenwerku« v Berlinu. Ta določi sprejem abiturijenta na univerzo. Srednja šola, na kateri dela dijak maturo, pošlje ves personalni akt z vsemi opombami o dijakovi osebi in vedenju temu »Reichsstudentenwerku« v Berlin. V personalnem aktu srednješolskega abiturijenta so označene vse dijaške organizacije, katerim je on pripadal in vse njegovo ponašanje, zmožnosti itd. Ko dá »Reichsstudentenwerk« svoje privoljenje za abiturijentov nadaljnji študij na univerzi, pošlje ta odgovor dotični srednji šoli maturanta, prepis prijavnice pa maturantu, da se lahko vpiše na univerzi. »Reichsstudentenwerk« v Berlinu vodi dijakov nadaljnji osebni akt, kajti še enkrat poseže ta »Reichsstudentenwerk« odločilno v usodo mladega kandidata, in to je, kot smo slišali, po opravljenem kandidatovem »Landdienstu«. Posebna taborišča nar.-socialnega delovnega krožja, kjer dela mladi akademik svojo deželno službo, nadzirajo

¹ Kako neki se bo zagovarjal ta narodno-socialistični Nемеc pred večnim Sodnikom? Ali bo tudi Večnemu, ki ima odprto vso knjigo našega življenja, mogel reči, da se je trudil za Boga, kakor se trudi za »Führerja«?

po svojih zaupnikih kandidatovo narodno-apologetično službo in vse njegovo ponašanje in zadržanje. To morajo vestno sporočiti »Reichsstudentenwerku« v Berlinu, ki slednjič odloči, ali sme kandidat vršiti svoje nadaljnje študije na univerzi.

Ema Deisinger:

Šolstvo v sovjetski Rusiji¹

(Nova boljševistična generacija)

V sovjetski Rusiji že dorašča boljševistična generacija, ki zre na nekdanje kulturno-duhovne vrednote z najbolj pomilujočim smehom.

Po zadnji moskovski statistiki obiskuje 50 milijonov otrok boljševiške šole. Vzgojo in pouk je namesto uničene družine prevzela država. Deca spionira lastne starše in jih ovaja v šoli, ako starši molijo doma ali skrivoma zahajajo v cerkev². Sovjetska unija hvali te »pridne in vzorne« otroke in jih obdaruje za njih zvesto komunistično državno miselnost.

Kot vzgojni ideal velja politični komunistični vidik, da si je namreč učenec pridobil trdno komunistično orijentacijo. Vse druge vrednote so jim nezdrave. V vseh predavanjih se razčlenjujejo komunistična vprašanja in ta ponavljajo toliko časa, da so učencu trdna podlaga vsemu njegovemu »komunističnemu svetovnemu nazoru«, po katerem morajo učenci opredeljevati tudi celokupno gospodarsko strukturo države ter javnega in zasebnega življenja.

Osnovna šola kot I. stopnja te državne komunistične vzgoje traja 7 let. Ko so otroka v tem 7-letnem šolanju dodobra prepajali s komunističnimi načeli, je zrel za II. stopnjo politične komunistične šole, t. j. za srednjo šolo, ki je predpriprava za univerzo oz. znanstveno akademijo.

Srednja šola traja 10 let. Vzgojni ideal srednje šole kot II. stopnje je poglobitev v komunističnih načelih, torej politično utrjevanje v komunizmu, kjer učenci med seboj zaigrano tekmujejo v iznajdljivosti komunistične preureditve vsega življenja. Tako je ta II. stopnja komunistične naobrazbe najboljša politična šola, kjer se izpopolnjujejo učenci v zaigrani komunistični miselnosti. V vsaki skupini razreda je organizator boljševistične stranke ter zaupnik unije. Z ovaduškimi sistemom hoče sovjetska unija preprečiti, da bi se med mladino v šoli ne širila kaka drugačna miselnost ko izključno komunistična. V teh šolah se mladina kar najbolje vežba v komunistični politiki in presoja s tega vidika tudi vso komunalno gospodarsko ureditev unije. Ako je dobil kak učenec slabo oceno v komunističnem mišljenju od organizatorja ali zaupnika, potem mu ta »črni madež« ostane vse življenje in se ne more pozneje vpisati niti na univerzo.

Univerze oz. znanstvene akademije, kakor se univerze v sovjetski Rusiji imenujejo, pripravljajo mladino na III. stopnjo komunistične politične naobrazbe. Mladina mora 3 leta poslušati poleg strokovnih tehničnih predavanj tudi nad 4000 kolegijjskih ur predavanj o zgodovini kominterne, zgodovino stranke, politično ekonomijo, dialektiko, historični materijalizem, dalje mora obiskovati politične tečaje o ljenizmu in o komunistični državni upravi. Te znanstvene akademije so najjačja propagandistična ognjišča. Ako je kak slušatelj dobil zaradi nezanesljivosti komunističnega prepričanja

¹ Ta članek je bil napisan še pred božičem 1935, a smo ga zaradi pomanjkanja prostora mogli šele sedaj priobčiti. — Ured.

² Sedaj so podrlj za dnji samostan v boljševiški prestolnici. Več stoletij je bil samostan Kristusovega trpljenja okras in znamenitost Moskve; v njegovo lepo cerkveno se je zatekalo tudi ob času najhujšega komunističnega divjaštva in pomorov obilo vernikov. Komunistom je sedaj ta edini najstarejši spomenik Moskve trn v peti in začeli so ga podirati, da na ta način uničijo vse, kar bi spominjalo na nekdanje čase in na religijo.

slabo oceno od organizatorja boljševistične stranke, je takoj izključen iz akademije in jo mora takoj zapustiti; njegova karijera je uničena.

Mladi boljševistični akademik zatorej ne vé prav ničesar o socialnem razvoju drugih držav in narodov, niti se mu ne sanja o kaki drugi kulturi in o višjih kulturno-duhovnih dobrinah pri drugih narodih; vsi studenci drugačnega spoznavanja so mu ostali zaprti.

Tudi radio-predavanja iz evropskih držav ne dospo do ušes mladine. Oko sovjetske unije budno in ostro pazi, da ne dospe nobena vest po zračnih valovih v Rusijo. Nobena inozemska postaja ne sme oddajati radijske valove v Rusijo. Tako ostaja sovjetska mladina v nevednosti in dorašča v največjem sovraštvu do »buržujev« in do njihovih verskih in kulturno-duhovnih vrednot. Milijoni mladih bitij živi v tej blodni komunistični zmoti; ta milijonska boljševistična generacija dorašča v skrajnem komunističnem fanatizmu, v praksi bo radikalno izvajala komunistična načela in onemogočila vsak poskus reformatorjev in misijonarjev, da bi iztrgali Rusijo iz krempljev boljševizma.

Iz društva

Slomškova družba na Slomškovih dnevih v Mariboru

O priliki Slomškovih slovesnosti v Mariboru, posebno v dneh 28. in 29. junija, ko je slovenski narod izročil v roke episkopata od stotisočih podpisano prošnjo, naj bi nam Cerkev dala prvega svetnika, našega vzornika A. M. Slomška, je imelo tudi učiteljstvo prvo lepo uspelo zborovanje. Učiteljstvo se je zbralo v Narodnem gledališču, kjer je predsedoval banski šolski nadzornik g. Štrukelj. Poleg predavateljev sta bila navzoča načelnik prosvetnega oddelka za osnovno šolstvo v ministrstvu prosvete g. Maričič in referent Fr. Erjavec. Zborovanje so počastili prevz. škofje dr. Jeglič, dr. Rožman, dr. Tomažič in dr. Gnidovec in zastopniki raznih korporacij. Med raznimi pozdravi je imel tudi ljubljanski vladika programatično važen nagovor, dejal je: »Samo kratko besedo mi dovolite danes, ko vas je toliko tu zbranih v duhu največjega vzgojitelja Slovencev. Kot škof znam globoko ceniti dobrega učitelja, ki svojih ur ne »odbrenka« samo tako, da lahko potem prvega plačo potegne, ampak, ki se čuti odgovornega narodu in Bogu. Učiteljski poklic je božji poklic. Kdor se tega ne zaveda, ta ne bo imel zadovoljstva v svojem delu. Narod vam ne more nikoli biti dovolj hvaležen za vaše delo. Saj vas spoznavamo šele takrat, da dorastemo v zrele ljudi, ko se lahko z umirjenimi čustvi oziramo nazaj na našo mladost in vidimo veliko vlogo, ki jo je igral učitelj. Narod bo učiteljstvu hvaležen, če mu bo vzgajalo mladino v duhu krščanstva, poštenja in ljubezni do domovine, v duhu Onega, ki je bil največji učitelj, ki je mladino najbolj ljubil, ko je dejal: »Pustite male k meni, kajti njih je nebeško kraljestvo.«

Načelnik g. Maričič je sporočil ob lepem nagovoru, da se bo praznoval Slomškov spomin vsako leto dne 24. septembra na vseh šolah.

Po presrčnih pozdravih sta sledili dve prav tehtni predavanji. Predaval je prof. I. Bogovič z naslovom: »Vzgojna moč Slomškove osebnosti« in prof. Etbin Bojc: »Slomšek duhovni utemeljitelj naše narodne kulture«.

Po zborovanju je šlo učiteljstvo v sprevedu na Slomškov grob in je predsednik Štrukelj nanj položil venec s trakovi.

Pripomnimo, da so se Slomškovi prazniki za beatifikacijo Slomška začeli v Mariboru že dne 21. junija. Na ta dan se je krog 15.000 dečkov in deklic poklonilo Slomšku in prosilo za njegovo beatifikacijo. Mladina je šla v velikem sprevedu z Glavnega trga na Slomškov trg, ki je bil ves v zelenju in cvetju in

kjer je vladika dr. Tomazič s spremstvom sprejel odposlanca mladine, ki so imeli v rokah velike knjige. V teh knjigah so bili desettisoči podpisov slovenskih otrok, da bi bil A. M. Slomšek povečan za prvega slovenskega svetnika. (Slika je v »Slovencu« od 23. junija.) Odposlanstvo je vodil ban. šol. nadzornik Strukelj in škof je sprejel poklonilo z besedami:

»Dragi otroci! Vi mi izročate tisoč in tisoč in desettisoč podpisov za uvrstitev škofa A. M. Slomška med svetnike. Ta množina podpisov mi je dokaz, kako zelo želijo Vaša mlada srca, da bi imeli Slovenci svojega svetnika. Živa želja, vroče hrepenenje, se je danes strnilo v mogočno molitev, naj vsemogočni Bog blagoslovi dosedanje delo v ta namen, da naj dá vsem preiskavam o Slomškovem svetniškem življenju dober in ugoden izid. Vsi ti podpisi se bodo s spisi o Slomškovem svetniškem življenju predložili v Rim sv. očetu. Oh, kako bodo srca teh Slovencev zavriskala od veselja, če bodo sv. oče podpisali odlok, da smemo imenovati častitljivega služabnika božjega in še bolj, da smemo moliti: blaženi sv. Anton Martin, prosi za nas! O, kako se bo dvignilo naše zaupanje, da nas Bog ne bo zapustil, o kako bo zrastel naš ugled pred vsemi drugimi narodi! Dobri Bog, izpolni željo nedolžnih src! Usliši molitev svojih ljubljencev, teh dragih otrok, Marija podpiraj nas v naših molitvah, tudi Tebi, služabnik božji, Slomšek kliče: Ne mi Tebi, Ti bodi naš priprošnjik! Amen.« F. B.

Književne vesti

Osnovne črte iz književne teorije. Knjiga, ki jo je spisal dr. Ivan Pregelj, založila pa Jugoslovanska knjigarna, predstavlja zelo koristno delo, in sicer ne samo za dijaka, ampak za vsakega količkaj izobraženega človeka sploh. Pisatelj nam razlaga vse vrste pesništvo: epično, lirično in dramatično, dalje novelo in roman ter vse vrste drugo prozo. Obenem z bistvom poezije, igrokaza in romana ter njih najrazličnejšimi vrstami in označbo ter z njih tehnično zgradbo seznanja pisatelj bravca tudi s slovstveno zgodovino vseh narodov, t. j. z najznamenitejšimi proizvodi lepe besede v pesmi in prozi od najstarejših časov do moderne. Posebno praktično vrednost dajejo knjižici na koncu pridejana vprašanja — vseh je 160 — obenem z odgovori, ki povzemajo vso vsebino knjige v najkrajši in najjedrnatiji obliki. Dijak, profesor, mešanec, delavec in kmečki fant ter dekle, ki se zanimajo za slovstvo, vsi morejo biti tako posrečenega dela veseli. Knjižica stane 24 dinarjev.

Nemško-slovenski in slovensko-nemški žepni slovarček s slovničnimi podatki za Slovenca. — Sestavila prof. dr. Angela Piskernikova. Založila Jugoslovanska knjigarna. Ljubljana 1936. Strani 232, mala 8° (žepni format). Vez. 30 Din, broš. 20 Din. — Slovenci doslej še nismo imeli majhnega, proročnega nemškega slovarja, ki bi ustrezal vsem praktičnim zahtevam (primeren besedni zaklad, vsi potrebni slovnični podatki k posameznim besedam itd.). Imamo pač izvrstne večje slovarje take vrste, ki pa so temu primerno dražji in po obsegu za povprečno rabo prebogati. Zato moramo pozdraviti založni-

ško dejanje Jugoslovanske knjigarne, ki nam je dala to prepotrebno knjižico. Besedišče popolnoma zadošča za navadnega zemljana, kakor nalašč pa je ta slovarček tudi za dijaštvo naših srednjih šol, ker mu od tretje pa do osme šole lahko izvrstno služi in mu ostane še pozneje za življenje. — Samostalniki imajo povsod pridejan spolnik in potrebne končnice ter naznačbo preglasa. Pri pridevnikih je dodejano stopnjevanje. Glagoli so opremljeni z vsemi potrebnimi oblikami. Tudi naglas je povsod označen, kjer je treba. — Glede rabe slovarčka je podalo založništvo v svojem predgovoru natančna navodila. Upamo, da bo naše obšinstvo v obilnem številu začelo segati po tem delcu, ki je zamašilo precejšnjo vrzel v našem praktičnem slovstvu.

Ivan Cankar, Zbrani spisi, devetnajsti zvezek. Uvod in opombe napisal Izidor Cankar. Izdala in založila Nova založba v Ljubljani, 1936, str. XV + 240. Cena broširanemu izv. Din 50.—, polplatno Din 60.—, platno Din 66.—, pol usnje Din 84.—.

Zbrano delo Ivana Cankarja je naraslo in bo celotna ureditev zahtevala še eno knjigo. Tako bo monumentalna izdaja zaokrajšana na zelo zaželjeno število 20 zvezkov. Pričujoči 19. zvezek, ki ga je založnica pripravila ob 60-letnici prisateljevega rojstva, se organsko zaključuje v Političnih spisih (1913—1918), Kritičnih in satiričnih spisih (1915—1918) in Črticah (1915—1918). Letnica 1918 nas opozarja, da delo Ivana Cankarja v tej smeri sega do pisateljeve smrti. Po uredniških ugotovitvah se je Ivan Cankar tu dvig-

nil do svoje najvišje umetnosti; dozorel je do zadnje možnosti svojega talenta in iztisnil iz sebe svoja največja dožnanja o vrednosti in namenu življenja; čudovito dober in odpuščajoč je poslej sodil le sebe. Večina teh spisov je nastala ob grozotah svetovne vojne; vojna je dala pisatelju povod, da se je vnovič zamislil nad samim seboj, nad svojim delom in nad političnim in kulturnim delom svojega naroda. Njegove strankarsko politične izpovedi gredo mimo okostenelih političnih strank in programov; v vsenarodnem revolucijonarnem gibanju Slovencev vidi: »Zdaj je vrsta ena, je prapor en sam.« V predsmrtnih slutnjah, v trepetu za usodo svojega naroda se z vso silo oklene upanja o zmagi pravice nad krivico, dobrote nad nasiljem, pameti nad nespametjo. Kar je povedal v svojih političnih spisih od leta 1913 dalje, ko je jasno in trezno pregledal razmerje Slovencev do Jugoslovanov, pa vse do konca, nam je še danes kot njegova oporoka. Ta zvezek je pravi slovenski kulturni dokument. — Ker je 19. zvezek po obsegu nekoliko manjši, je cena znatno nižja.

Slovenska pesmarica. Besedilo za ljudsko petje. Sestavil Anton Anžič. Založila družba sv. Mohorja v Celju. — Pesmarica obsega naše najbolj priljubljene narodne in umetne pesmi. Tu so pesmi z Dolenjske, Gorenjske, Koroške, Štajerske, Prekmurja in pesnikov Vočnika, Prešerna, Slomška, Vilharja i. dr. Lepo je popravljena narodna pesem št. 139 »Naša zdravica« po dr. J. E. Krenku in enako št. 232. — Knjižica ima žepni format in obsega 352 po vsebini razdeljenih pesmi. Kazalo je dvojno, po vsebini in po abecedi začetkov. — V družbah je tolikrat razpoloženo za petje, pa po par stavkih že rado zmanjka besedila in se pesem ne more zapeti v celoti. Ta ročna pesmarica bo zelo ustregla, da se povsod razširijo lepe slovenske pesmi. F. B.

Knjige Mladinske matice. Redna knjižna zbirka za l. 1936 ima štiri knjige. Mladinski zbornik »Kresnice« obsega članke iz prirodopisja, prirodnoznanstva in drugih pred-

metov. Uvodni članek »Moč človeškega duha« pove, kako je človek vse zaslužnil, ukrotil pa ni grabežljive in pohlepne bratove krvi, ki se grohoče na tuje trpljenje. — V knjigi »Postelja gospoda Fibriha« predstavlja Oskar Hučales, kaj se je godilo, preden je bila izvršena nova mehka postelja tovarnarja Fibriha. Čitatelj vidi živo pred očmi nadloge delavcev, ki sestavljajo in vozijo splave po Savinji. Tudi račun o zaslužku (na str. 71) je žalostno poučen za toliko trdo delo. Knjižica »Barake«, ki jo je spisal Adam Milkovič, kaže slabo življenje rolbine v najbolj preprosti obliki človeškega domovanja. — Knjižica Josipa Ribičiča »Čurimurčki« obsega mikavno povest žuželk. Oče Čmrli v praznični obleki, enako gospodična Kobilica, vojščak Rogač in drugi so slikovita vojska Čurimurčkov. Zdaj se prične povest, ki jo bo mladina kaj radovedno pregledala. Ob sklepu so pokopali Čebelico, Murnovka je jokala na glas, Kicibanu pa je bilo žal, da ni dobro videl skozi okno lepega sprevala. — Knjiga »Bratovščina Sinjega galeba«, ki jo je spisal Tone Seliškar, kaže ladjo, na kateri je cela posadka mladostnikov ošla na pomorske kraje. To ni robinzonada enega dečka, kakor je bil »Rudi« istega pisatelja, ampak skupina kar šestih oseb kot »bratovščina«. Vsi ribiči so ena družina, drug za drugega. (Str. 21.) Kapitan Ivo je izbran za poveljnika posadke. Seveda so doživeli v težkih borbah razna presenečenja, a vrnilo se je srečno na Galebi otok. Prav lepa socialna misel je izražena na str. 54: »Skupno delo...! Pošteno, nesebično delo! Tovarištvo! Ne takšno, obogateti le zaradi tega, da bo nekdo bogat, ampak z mislijo, doseči blagostanje za vse one, ki v potu svojega obraza služijo svoj kruh... Pomagati drugemu...« — Vse knjige so bogato ilustrirane. Izšle so v nakladi 20.000 izvodov in jih dobijo člani Mladinske matice, ki plačajo za ves letnik »Našega roda« in knjige Din 22.50. »Bratovščina Sinjega galeba« stane posebej za člane kart. 10 Din in vezana 15 Din, za ostale pa 25% več. F. Lužar.

Beleške

† **Duhovni svetnik Andrej Ažman.** V počitnicah je došla vest, da je nenadoma umrl duhovni svetnik in veroučitelj I. deške meščanske šole v Ljubljani. Zadnji pot k večnemu počitku je nastopil dne 21. julija ob veliki udeležbi duhovščine, učiteljstva, mladine in občinstva. Teden dni pred smrtjo je bil še vesel na poti pri Großglocknerju. Rodil se je v Kropi, služboval pa v Boh. Bistrici, Borovnici in Postojni. V tem kraju je postal katehet na ondotni meščanski šoli, a se je moral

preseliti l. 1922 zaradi Italijanov v Jugoslavijo. Pokojni g. Ažman je bil jako čislani duhovnik in učitelj, iskren družabnik in prijatelj narave. Z nekim izrednim taktom je znal poučevati mladino na meščanski šoli in v vseh letih ni bilo nikakih pritožb. Zelo težko ga bo pogrešala Slomškova družba kot vestnega člana upravnega odbora. Povsod priljubljenega duhovnika in učitelja bomo ohranili v najboljšem spominu. F. B.

† **Avgusta Mattanovič.** Dne 19. t. m.

je umrla v Ljubljani vpok. učiteljica in upraviteljica Avgusta Mattanovič. Rojena v številni oficirski družini — eden bratov je umrl kot podpolkovnik, drugi še živeči je pa avstrijski general v p. — je absolvirala med prvimi ženskami učiteljišče v Ljubljani. L. 1879 je bila nameščena na šoli v Dobrepoljah. Takrat so bili ljudje še polni predsodkov proti učiteljicam, zakaj preverjeni so še bili, da je v šoli potrebna predvsem močna roka, ki more obvladati preobjestne dečke, zato je bil sprejem učiteljice bolj hladen in nezaupljiv. No, pa otroci, ki jih je imela v oddelkih par sto, ji še niso prizadejali največ, več neprijetnosti so ji delali le najbližji sosedje, ki niso znali prikrivati svoje zoprnosti do nje.

Kasneje je bila prišla na šentjakobsko šolo v Ljubljani, kjer je bila več let učiteljica, a naposled tudi upraviteljica. Vsi, ki so služili ž njo, hvalijo njeno kolegijalnost in tudi njene bivše gojenke se je hvaležno spominjajo. Naj v miru počiva!

Fr. Jaklič.

Pedagoško društvo v Ljubljani. Pedagoško društvo v Ljubljani, ki je bilo ustanovljeno letos dne 1. junija, ima namen zgraditi trden most preko prepadov naše celokupne šolske organizacije po eni strani, po drugi pa nuditi možnost, poglobiti se v probleme šolske reforme, ki naj bi te premoščene atome približala življenju in njegovim zahtevam. — Društvo se je takoj lotilo dela in priredi v letošnjih počitnicah svoj prvi pedagoški teden. Namenjen je v prvi vrsti osnovnošolskemu učiteljstvu, je pa njegov program tak, da bo zanimal pedagoške interese vseh šolskih kategorij. Tečaj bo trajal od inkl. 17. do 22. avgusta t. l. Prijavnina za priglasence znaša 20 Din, inkasiralo se bo ob pričetku tečaja.

Kako so na Koroškem pred 50 leti pozdravljali cesarja? L. 1882. je cesar Franc Jožef obiskal Koroško. 10. septembra je obiskal kraje ob severnem obrežju Vrbskega jezera. Vsa stoletja so bili ti kraji trdo slovenski, šele ponemčevalna šola je slovenstvu zavila vrat. Še nekaj desetletij, če bo tako šlo dalje, in severno obrežje Vrbskega jezera bo popolnoma nemško. Kriva Vrba—Poreče—Vrba, to so glavna letovišča ob

severnem obrežju Vrbskega jezera. Ti kraji so bili že l. 1882. precej nemškutarški, a njihova okolica je bila še trdo slovenska. »Mir« je tedaj pisal: »Fara Kriva Vrba (oz. Breza, vas Kriva Vrba spada v župnijo Breza) je razen nekaterih tujcev čisto slovenska, pa žalibog, da nemški velikaši prvo besedo imajo in samo nemščino v šolo silijo.« Cesar se je ustavil v vseh treh letoviščih in povsod so ga poleg s »hoch« in »vivat« pozdravljali tudi z »živio« in »slava«. Cesar je lahko spoznal, da tukaj ob bregovih Vrbskega jezera živijo Slovenci.

»Mir« je poročal v dopisu iz Poreč: »Bilo je okoli pol 7. ure zvečer, kar se pripeljejo Najvišji gost. Možnarji pokajo, zvonovi pojo, godba svira in ljudstvo kliče iz tisoč in tisoč grl: »Hoch, vivat, živio, slava! Ni nič pomagalo, da so nekateri nemški velikaši pravili, kako grdo in nespodobno je klicati: »živio« in »slava«, lepo je le »hoch« in »vivat«. Vse nič ni pomagalo. Naši Slovenci se niso sramovali in ne bali, klicali so iz navdušenih prsi: »živio« in »slava«, da je odmevalo daleč okoli.«

V dopisu iz Dvora (Vrba spada v župnijo Dvor) je poročal »Mir«: »Spodletelo je našim nemškutarjem, katerih je Vrbska vas vsa polna. »Es soll sich ja niemand unterstehen, »živio« zu schreien,« s temi besedami je neki znani nemškutar strašil kmete, ki so na kolodvoru čakali svitlega cesarja. Pristavil je: »Alle müssen rufen hoch.« Pa spodletelo mu je. Ko je vlak prisopihal, zagnali so zbrani Dvorjani tako krepki »živio«, da so popolnoma prepvili vrbski »hoch«.

K. S.

Likovni spomeniki. Po vsej Avstriji zbirajo zdaj prispevke za spomenik, ki ga bodo postavili cesarju Francu Jožefu na Dunaju. Pred leti so postavili v svetovni vojni padlim vojakom na Dunaju tzv. Heldendenkmal — spomenik junakov. Rajnemu kanclerju Dollfussu so postavili že nebrot spomenikov.

Vprašati se moramo: Zakaj vse to, kakšen pomen imajo likovni spomeniki?

Reči moramo, da imajo likovni spomeniki velik vzgojen pomen. Če po-

stavljajo spomenik Francu Jožefu, ga hočejo postaviti habsburški ideji. V spomin na čase, ki bi jih tako radi poklicali zopet nazaj, ko je ta nemška dinastija vladala tolikim narodom, ki so — kakor trdijo — željno vase srkali nemško kulturo. In pri tem so Nemci v zvezi z Madžari tako lepo vladali tolikim nenemškim in nemadžarskim narodom! In se je bogastvo iz daljnjih pokrajin stekalo na Dunaj in v Budimpešto! Ali je čudo, če si želijo nazaj teh zanje tako lepih časov? Časov, ko bi zopet nadedli tolikim narodom svoj jarem!

Dollfusovi spomeniki istotako predstavljajo avstrijsko idejo. Poslanstvo nemške Avstrije.

Spomeniki imajo velik idealen pomen. S tega vidika zaslužijo likovne spomenike: Evangelist Krek, general Maister, kralj Aleksander, da jih navedem v časovnem redu, kakor so umrli. Koristni in praktični so drugovrstni spomeniki in naj se postavljajo — a tudi likovnih spomenikov ne gre zanemarjati. Imajo velik vzgojen pomen za narod, zlasti še za mladino. Spomeniki kralju Aleksandru, generalu Maistru, Evangelistu Kreku bi predstavljali ideje svobode in združenja, osvoboditve in zedinjenja. In to sta veliki ideji. K. S.

Slaba pisava in inteligenca. Profesor S. Sörensen v Stockholmu je predaval o pisavi in stopnji inteligenca. Splošno pozornost je vzbudila trditev, da je grda pisava znak visoko razvitega intelekta, velike razumske sposobnosti. Pisava naj bi ne bila stvar naše roke, temveč možganov, ki vodijo roko. Pri hitrem mišljenju, s katerim se odlikujejo ljudje visoke inteligenca, nima roka časa lepo pisati. Tako nastane površna, grda in nečitljiva pisava. Po predavateljevem mnenju bi politiki, učenjaki, pisatelji, bančniki in drugi magnati ne smeli sami zapisovati svojih misli, temveč jih samo diktirati drugim. Pri diktatu se spozna stopnja inteligenca po tempu in pravilni stilizaciji. Zato se človeku ni treba sramovati, če grdo piše, saj je to dokaz, da je visoko inteligenčen. — Sedaj lahko otrokom zavidamo, zakaj bi jih mučili s kako lepo pisavo, če bi bili zato bedasti, ker lepo pišejo. To pač niso kaj pametne besede. Visoka inteligenca je odvisna od volje, a tudi za dobro pisavo je treba nekaj volje. Ta pa mora prihajati zaradi namena pisave. Namen pisave je, da naše misli drugi lahko čita in jih točno umeva. Torej ni pisava zato ustanovljena, da bi drugi ugibal iz grde in nečitljive pisave našo inteligenco. F. B.

Razglednik

Višja dietična šola v Pragi. Zdravniška veda, ki polaga največjo važnost na pravilno dieto pri zdravljenju najrazličnejših bolezni, je zahtevala v dietični stroki tudi primerno šolanje.

Šolsko ministrstvo je sedaj tej želji ugodilo in ustanovilo višjo dietično šolo, katero obiskujejo mladenke, ki se po absolviranju te šole imenujejo dietične asistentke.

Ta šola je priključena gospodinjskemu odseku češke ženske obrtne šole v Pragi II. ter je v najtesnejšem sodelovanju s češko kliniko.

Kot predizobrazba za vstop v to šolo se zahteva dveletna družinska šola, petmesečna gospodinjska šola ter petmesečno prakticiranje v večjih gospodinjskih podjetjih.

Za sprejem v višjo dietično šolo je poleg tega treba opraviti tudi sprejemni izpit v teoretičnem gospodinjstvu, v kuhinji, dalje iz kemije, matematike itd. Po opravljenem izpitu morejo kandidatkinje postati redne učenke. Ta šola traja 3 semestre, t. j. poldrugo leto. Poleg kuhanja in pripravljanja dietične hrane za bolnike se uče kandidatkinje tudi znanstvenih predmetov, kakor anatomijo, bakteriologijo, kemijo, fiziologijo, matematiko, knjigovodstvo in korespondenco, kateri predmeti so obvezni. Absolventkinje dobe zrelostno izpričevalo, ki jim daje pravico do vršitve službe dietične asistentke.

Zdravništvo to šolo podpira z vsemi močmi. Dietične asistentke so posredo-

valke med zdravnikom, kuhinjo in bolniki ter skrbe, da vsak bolnik tudi res drži predpisano dieto, ki omogoča ozdravljenje. E. D.

Kongres za socialno delo. Dne 13. julija t. l. se je vršil v Londonu Prvi mednarodni kongres za socialno delo. Nad 1000 odposlancev iz najrazličnejših držav se je udeležilo tega l. mednarodnega kongresa. Najrazličnejše države so poslale na ta kongres svoje zastopnike; iz USA jih je prispelo nad 500, iz Francoske nad 100, iz Belgije 60, iz Nemčije 35, ostali iz drugih držav sveta.

Na tem kongresu se je razpravljalo in razkazovalo delo za občo blaginjo, za pobijanje krize, socialno vzajemnost, orisalo se je delo raznih socialnih ustanov itd. Končno so sledila tudi razna zanimiva predavanja, izmed katerih je bilo najbolj aktualno: »Socialno delo in občestvena ideja.« E. D.

Ministrstvo za gledališče in film na Japonskem. Na Japonskem se v kratkem osnuje ministrstvo za gledališče in film. Ta oblast bo imela določeno začrtan delokrog, izvesti natančno ločitev med klasično starojaponsko umetnostjo in med sedanjimi modernimi gledališkimi komadi.

Nadalje bo to ministrstvo izvajalo najstrožjo cenzuro nad filmom in gledališčem ter izdelalo natančen letni program vseh komadov, ki se naj predvajajo v gledališčih in kinih. E. D.

Bojevitost — narodno-socialistični vzgojni ideal. V prvi polovici meseca julija — meseca kongresov, je zborovalo tudi učiteljstvo v hitlerjevski Nemčiji; vse učiteljstvo mora biti namreč včlanjeno v narodno-socialistični zvezi učiteljev (N. S.-Lehrerbund). Na tem zborovanju je bila prečitana tudi resolucija drž. voditelja te zveze, kjer se kot nov vzgojni ideal zahteva vzgoja človeka k bojevitosti. Z viharnim odobravanjem je bil sprejet ta vzgojni ideal narodnega socializma. Druga točka tega zborovanja je bila: podvig narodne socialistične zavednosti učiteljstva. Vsak vzgojitelj se mora iz vse svoje notranjosti priznavati k narodnemu socializmu. Vsak učitelj v Nemčiji mora prepriče-

valno biti ne samo narodno-socialistični vzgojitelj, temveč političen vojak Adolfa Hitlerja. E. D.

Neupogljiva učiteljica. V neki švicarski vasi v kantonu Tessinu v Genfu se je voditeljica tamošnje šole zamerila vaščanom. Takoj so poslali vaščani na pristojno šolsko oblast vlogo, naj se ta voditeljica razreši svoje službe in naj ji oblast pošlje drugo moč. Učiteljica pa se ni dala tako lahko ugnati v kozji rog, kajti svojo službo je upravljala z veliko vestnostjo, požrtvovalnostjo, mnogo dobrega je storila vaščanom in že desetletje vse svoje vzgojno prizadevanje stavila v prid mladine in vaščanov. Zato je zahtevala pravilno postopanje od strani šol. oblasti. Šolska oblast je preštudirala vse njeno delo na šoli in izven šole ter ni našla najmanjše krivde. Majhna zamera pri vaščanih ni bila nikakor razlog za kazensko premestitev. Vaščani pa so navzlic temu hoteli doseči, kar so si vtepli v glavo. Trmasto so vztrajali, da učiteljica zapusti svoje službeno mesto, čeprav jo oblast ni hotela razrešiti službe. Pregovorili so svoje otroke, ki so jih morali pošiljati v šolo, da prično študij. Nekega lepega dne ni bilo nobenega šole obveznega otroka v šolo. Z navdušenjem so pač otroci nastopili ta štrajk na prigovarjanje svojih roditeljev. Deževalo je denarnih kazni, a vaščani so poravnali te globe s stoično mirnostjo in nezadržno trmo.

Z isto neupogljivostjo je postopala učiteljica. Točno ob 8. uri se je podala v spremstvu dveh orožnikov v šolo ter v praznem razredu prebila predpisane ure. Tako je šlo dan za dnem. Neko noč pa so vaščani odnesli iz šol. razreda vse klopi, pult, stol, da bi učiteljica ne imela prihodnji dan kam sedeti in da jo na ta način primorajo, da ne bo prihajala točno v predpisanem času v razred.

Toda učiteljica je prihajala kakor vedno točno ob 8. uri, stopila na oder in stala tam predpisane ure, nepremično kakor kip gledajoč po praznem razredu.

Ta neupogljivost je genila trmaste vaščane. Ker so k sreči na višku tega boja z vaščani nastopile šolske počitnice, se je učiteljica veselo oddahnila, vaščani pa so začeli to železno neupogljivost učitel-

teljice ceniti in so umaknili svojo vlogo na šolsko oblast za drugo učiteljico. Ljudski glas ni vselej božji glas. K trmastim vaščanom spada prav tako trmasta učiteljica.

E. D.

Knjižnica pod milim nebom. Posebne vrste knjižnica, ki posluje pod milim nebom, se je osnovala v Ameriki, in sicer v New Yorku, v Bryant-parku. Ta knjižnica je na razpolago obiskovalcem parka, ki na izprehodih žele čitati. Proti izposojnini 10 centimov lahko dobi vsakdo katerokoli knjigo; ta nizka izposojnina omogoča tudi brezposelnim čitanje knjig. Obenem s knjigo dobi na razpolago bralec tudi udobni ležalni stol, kateri je v tej posojnini 10 centimov že vključen. V parku si lahko poišče kjerkoli kak miren koticček, sprostere ležalni stol in se udobno zlekne vanj ter čita izposojeno knjigo ob prijetnem hladu mestnega Bryant-parka. Zlasti v nedeljah dobiva park mnogo obiskovalcev, ki pridno čitajo. Knjižnica šteje povprečno vsako nedeljo 328 izposojevalcev. Število bralcev raste vedno bolj, zlasti ob nedeljah. Večinoma so čitatelji, ki prihajajo v park čitat, ljudje srednjih slojev, delavci, obrtniki ter preprosto ljudstvo, dočim se šolska mladina rajši zabava pri športnih igrah.

E. D.

3. mednarodni kongres »šol na prostem«. V dneh 19.—23. julija t. l. se vrši v Bielefeldu v Nemčiji III. mednarodni kongres »šol na prostem«. 30 narodov bo poslalo na ta kongres svoje zastopnike, predvsem vzgojitelje, ki se zavzemajo za pouk na prostem, pod milim nebom. Zdravniki ter drugi učenjaki najtopleje priporočajo pouk pod milim nebom.

Na tem kongresu se bo razpravljalo o pomenu in razvoju »šol na prostem« ter o veliki prednosti, ki jo imajo te šole za mestno slabotno deco, da si v sveži naravi krepi zdravje in razvija svoje duševne sile.

Po tem kongresu bo vlada dovolila vsem obiskovalcem in zastopnikom inozemskih vzgojnih zavodov, da si ogledajo tovrstne »šole na prostem« v Nemčiji, »gozdne šole« ter vse novodobne narodno-socialne šolske tvorbe, kakor »Landjahr«, »Schulungslager«, »Arbeitsdienst«, »Schullandheime« itd.

E. D.

Javna državna posredovalnica za delo. V Pragi se osnujejo z zakonsko odredbo državne posredovalnice za delo, odpravijo pa se vse zasebne take posredovalnice.

Z novo zakonsko odredbo so prisiljeni vsi delodajalci priglasiti drž. posredovalnici svojega okraja, ako rabijo kako novo moč. Pod kaznijo so dolžni sporočiti tekom enega dneva posredovalnici, ako je kako mesto v njihovem podjetju ali obratu prosto, pa bodisi mesto pisarniškega uradnika, delavca ali služkinje; posredovalnici morajo predložiti za razpisano mesto točen opis zahtev šolske izobrazbe in službene strokovne kvalifikacije. Državna posredovalnica jim nato odbere moč z zahtevano kvalifikacijo, izbira pa med najpotrebnejšimi, dajajoč prednost predvsem družinskim očetom, katere so se delodajalci doslej branili ter mesto njih sprejemali rajši samske moči, da so jih tem lažje izkoriščali in jim nudili tem manj plače. Vsaka zloraba od strani delodajalca se bo strogo kaznovala, zlasti kar se tiče zlorabe mladih ženskih pisarniških moči.

Ta državna posredovalnica se razteza na vse poklicne stroke in na vsa delovna področja ter bo izvajala najstrožjo kontrolo nad podjetji in obrati ter nad vsakim delodajalcem, ki zaposluje obrtniške vajence (vajenke), pomočnike (pomočnice) itd.

Le na ta način skušajo drž. oblasti ščititi delojemalce pred izkoriščanjem po delodajalcih, obenem pa voditi natančno statistiko brezposelnosti ter jo kolikor moč omiliti, preprečiti dvojno zaslužkarstvo in omogočiti družinskim očetom, ki se že dolgo zaman trudijo, dobiti kako mesto, da zopet pridejo do službe in kruha.

Ta nova zakonska odredba o drž. posredovalnicah stopi v veljavo s prvim oktobrom t. l., s katerim dnem izgube pravico do obstoja vse zasebne poklicne posredovalnice za službe ter se nobeni več ne bo podelila kaka taka koncesija.

Državna posredovalnica za delo bo poslovala brezplačno.

V Pragi sami je nad 80.000 zasebnih industrijskih in obrtnih podjetij.

E. D.

